Pris kr 80,-

mangfoldige stemmer

- minoritetskvinner i organisasjonslivet

ISBN 978-82-997573-2-4 (trykt utgave)
ISBN 978-82-997573-3-1 (nettutgave)

Mangfoldige stemmer – minoritetskvinner i organisasjonslivet
Et prosjekt i regi av Oslo byarkiv og MiRA-senteret
2009 – 2011

Prosjektet har mottatt støtte fra:
Norsk kulturråd
Institusjonen Fritt Ord

Prosjektansvar og redaksjon:

Ellen Røsjø, seniorrådgiver i Oslo byarkiv, e-post: ellen.rosjo@kul.oslo.kommune.no

Fakhra Salimi, leder av MiRA-senteret. e-post: fsalimi@mirasenteret.no

Intervjuere: Fakhra Salimi og Ellen Røsjø i samarbeid med Thuvaraga Ilen Simonsen og Sadia Hussain

Redigering: Magnhild Folkvord

Foto: Linda Bournane Engelberth

Illustrasjon: Kari Anne Håland

Design: Aranya Rusli/Ping pong kommunikasjon

Trykk: 1000, Oslo offset

Innhold

Mangfoldige stemmer **side 5**
– minoritetskvinner i organisasjonslivet

MiRA **side 64**
– Ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn

Oslo byarkiv **side 66**
– Oslos multikulturelle arkiver og dokumentasjonsaktivitet

FASIL YEHDEGA

VASANTHY FRANCIS

SUSAN SAVARE RAKHSH

FAKHRA SALIMI

REGINA ADAHADA

MARIA CECILIA INGLES

AYESHA IQBAL KHAN

KADRA NOOR AHMED

Mangfoldige stemmer

– minoritetskvinner i organisasjonslivet

Oslo byarkiv i samarbeid med MiRA-senteret har utarbeidet og gjennomført prosjektet "Mangfoldige stemmer – minoritetskvinner i organisasjonslivet" der vi har intervjuet noen sentrale kvinner i minoritetsmiljøene for å synliggjøre deres engasjement i det offentlige rommet. Norge har en formell og sterk organisasjonskultur, og de fleste nordmenn er medlemmer av mer enn en organisasjon. Dette er ofte en ny erfaring for mange med minoritetsbakgrunn fordi de kommer fra samfunn hvor uformelle sosiale nettverk er sterkere enn formelt organisasjonsliv. Mange kvinner med minoritetsbakgrunn har vært aktive i sine nasjonale organisasjoner over flere år, har dannet egne kvinneorganisasjoner og har lang historie, mens andre er nyetablerte. Vi kan finne dokumentasjon om dem på internett og andre sosiale medier. En stor del av dem driver med nettverksbygging og sosiale aktiviteter.

Det har vært viktig å snakke med disse kvinnene for å skape en mer allsidig samfunnsdokumentasjon og ta vare på denne i Oslo byarkiv. MiRA-senteret og Oslo byarkiv etablerte kontakt med et titalls sentrale kvinner i minoritetsmiljøene og intervjuet dem om deres erfaringer med å være innvandrere, kvinner og samfunnsengasjerte. Vi spurte: Hva gjorde kvinnene som kom, hva var de opptatt av, hvilke miljøer ble etablert, hva brakte de med seg, hva var viktig å ta vare på? Vi ville vite om deres engasjement i organisert virksomhet, om utfordringer, saker, aktiviteter og resultater, om endringer i bybildet og om kvinnesyn, likestilling og mangfold. Dette vil sikre at også denne delen av Oslos historie blir representert i byens hukommelse som Oslo byarkiv skal være. En medarbeider fra Oslo byarkiv og en fra MiRA-senteret gjennomførte intervjuene med hver enkelt i løpet av 2010. Byarkivet tar også svært gjerne mot materiale fra organisasjonene kvinnene representerer.

Vi vil takke åtte flotte damer for å ha gitt oss av seg og sin tid og delt sine erfaringer med oss, Thuvaraga Ilen Simonsen og Sadia Hussain for deltakelse i intervjuprosessen og transkripsjon og Magnhild Folkvord for redigering av intervjuene. Linda Bournane Engelberth har fotografert de intervjuede.

Fakhra Salimi

Uredd kvinneaktivist

Fakhra Salimi har kjempa for minoritetskvinner i Norge i mer enn tretti år. Hun har stor tro på at engasjert minoritetsungdom vil forandre Norge. Hun er leder for MiRA – Ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn.

Fakhra Salimi kom til Norge fra Pakistan i 1979, 22 år gammel. Da hadde hun bak seg flere års politisk aktivitet på venstresida, i ei tid da det var stort opprør blant studentene ved universiteter og høyskoler i Pakistan.

– Vi ville lage folkerevolusjon i Pakistan, vi var engasjert i store saker som kampen mot imperialismen, mot militærdiktatur og utenlandske interesser som utnytta økonomiske ressurser i Pakistan. Vi hadde en visjon om demokrati og velferdsstat, sier Fakhra. Hun har aldri vært medlem av noe politisk parti, men var aktiv i studentbevegelsen.

Pakistan hadde en strategisk plassering i området der både India og Afghanistan på den tida hadde sterke bånd til Sovjet, med Iran og Kina ikke langt unna. Fakhra forteller om en svært ustabil politisk situasjon i Pakistan da hun vokste opp. Først det langvarige militærdiktaturet til Ayub Khan. Så kom folkeopprøret, og det ble holdt valg, men konflikten på grunn av maktovertakelsen fortsatte. Det kom et nytt diktatur, borgerkrig og krigen med India. Til slutt ble Pakistan delt i to stater – Bangladesh og Pakistan i 1971. Pakistan People's Party (PPP), som var grunnlagt og leda av Zulfiqar Ali Bhutto, hadde fått flertall i det som nå er Pakistan, og Bhutto kom til makta i 1971. Han var veldig imponert over den svenske sosialdemokratiske modellen, og ønska å lede Pakistan i den retning. Men også under det demokratiske regimet til Bhutto ble det ei politisk turbulent tid. Militæret tok makta igjen i 1977, og general Zia Ul-Haq ble lederen for det verste militærdiktaturet i pakistansk historie. Bhutto ble henretta, og Zia-Ul-Haq starta en islamiseringsprosess.

– Situasjonen ble vanskeligere for hver dag, og jeg ønska å reise ut av landet. Norge ble et naturlig valg, siden jeg hadde en bror her, og jeg søkte og kom inn på Universitetet i Oslo, forteller Fakhra.

> *"Fakhra kom til Norge i juli, og opplevde for første gang at det aldri ble natt"*

LANDSBYEN OSLO

– Oslo var som en landsby. Når en kommer fra en by med så mye støy, er det underlig å komme til et sted der det er så stille at du kan høre dine egne fottrinn, sier hun.

Fakhra kom til Norge i juli, og opplevde for første gang at det aldri ble natt.

– Det var kjempefascinerende. Oslo var spennende og hadde veldig vakker natur.

Hun engasjerte seg i det som foregikk blant studentene, særlig utenlandske studenter. Hun kom inn i et veldig aktivt studentmiljø, og ble med i Foreign Students' Union. I Oslo fikk hun sin første arbeidserfaring, som sommervikar på Freia sjokoladefabrikk.

– Jeg hadde aldri jobba før. I Pakistan arbeider du ikke når du studerer, det er foreldrene som dekker utgiftene. Men mine foreldre kunne ikke dekke mine utgifter i Norge, så jeg måtte jobbe for å finansiere mine egne studier. Jeg hadde arbeidet for arbeiderklassen så lenge jeg hadde vært politisk aktiv, vi som var aktive ungdommer på venstresida i Pakistan, var veldig opptatt av arbeiderklassen. Nå fikk jeg prøve å være arbeider selv. Og for første gang møtte jeg arbeidere med minoritetsbakgrunn, de som den gangen ble kalt fremmedarbeidere, forteller hun.

SAMLEBÅNDSARBEID

På Freia var det samlebåndsarbeid. Det var hardt arbeid, og ikke mange friminutt. Dersom noen snakka sammen på sitt eget språk, kom formannen og ga beskjed om at her var det bare lov å snakke norsk. Fakhra var i den privilegerte situasjonen at hun bare skulle være på fabrikken i tre-fire uker, og så skulle hun tilbake for å studere. Men i løpet av disse ukene ble hun kjent med en del kvinner, og fikk et innblikk i hvordan innvandrerfamiliene jobba. Begge ektefellene jobba for å forsørge familien. Dersom kvinnene jobba på dagtid, jobba mennene på kveldstid.

– Mange jeg snakka med fortalte at de møttes nesten aldri. De jobba skift, de jobba overtid, mange hadde en ekstrajobb i tillegg til jobben på fabrikken. For meg var det ei veldig viktig erfaring å få se hvordan innvandrerarbeidskraft ble brukt.

– Jeg jobba også på Freia sommeren etter. Som utenlandsk student var det ikke lett å få jobb, du måtte kjenne noen. Alle de jobbene jeg fikk, fikk jeg fordi jeg kjente noen som anbefalte meg til arbeidsgiveren.

Seinere fikk Fakhra jobb på biblioteket på Blindern, og etter hvert dukka det opp andre jobbmuligheter, blant annet i NRK.

KVINNEORGANISERING

Helt fra hun kom til Norge var hun aktiv i det som kom til å bli Foreign Women's Group. Et samlingssted fantes allerede, den formelle organiseringa kom på plass i løpet av den

første høsten Fakhra var i Norge. Her møttes kvinner fra India, Eritrea, Tyrkia, Pakistan, USA, og flere andre land, unge kvinner og eldre. Organisasjonen hadde ikke penger, men en del kvinner jobba på steder der det fantes kopimaskiner og annet kontorutstyr.

– Vi gikk inn etter vanlig arbeidstid og brukte kopimaskiner og telefoner, husker hun.

– Det meste av samtalen kvinnene imellom gikk på engelsk. Det var mange andre også som ikke kunne norsk, så det var greit å snakke engelsk. Men i kvinnegruppa var det selvsagt også en del som ikke kunne engelsk, så norsk ble veldig viktig for å kunne ha et felles språk. Det var kanskje grunnen til at jeg lærte norsk veldig fort. Jeg lærte å skrive og forstå, men det gikk ikke så fort å lære å snakke, på universitetet og i private sammenhenger brukte vi mest engelsk.

– I Foreign Women's Group spurte vi aldri hvor folk kom fra, det var ikke tema. Temaet var hva opplever vi her som innvandrere, minoriteter eller utlendinger. Det var det som bandt oss sammen.

Var det mange som opplevde diskriminering?
– Ja, i ulike situasjoner. Men det var ikke alltid så lett å bruke ordet diskriminering, ikke alle var klar over at det var diskriminering de var utsatt for. Noen opplevde nordmenn som sære, vanskelige å komme i kontakt med. Det var en sosial isolasjon mellom etniske nordmenn og minoriteter. Min generelle erfaring var at mange nordmenn var nysgjerrige, ville vite hvor jeg kom fra, hva jeg drev med. Og så var interessen over. Mange ville gjerne komme hjem til deg for å smake på eksotisk mat, men du ble ikke invitert hjem til noen.

INTEGRERING OG SOSIAL AKTIVITET

– Jeg synes det er spennende å sammenligne det som skjer nå med det som var for tretti år sia. Nå har vi innvandrerområder. Innvandrerne er ikke isolerte, de er veldig integrerte og har høy sosial aktivitet. Om noen ville forske på det, ville de finne at innvandrere er langt mer sosiale enn det mange nordmenn tror, de møter venner, besøker andre familier, går ut og hygger seg.

Men det er kanskje ikke så mye organisert aktivitet som det nordmenn driver med, slik som med idrett og foreninger av ulike slag?
– Det er riktig. Folk fra asiatiske og afrikanske kulturer er ikke vant med den form for organisasjonsaktivitet som er vanlig i Norge. Livet skal leves, ikke organiseres. Det eret grunnleggende prosjekt. Vi lever livet, og bruker ikke tid på å organisere det.

LEI AV MERKELAPPER

Fakhra forklarer at Foreign Women's Group, og seinere MiRA-senteret, ble organisert som nettverksorganisasjoner med mye spillerom for medlemmene.

– Det er rom for selvorganisering og selvutvikling, rom for hva du kan yte og hva du kan få tilbake. De som vil være aktive, får lov til å påvirke resultatet. Vårt mål var å komme ut av isolasjon og delta aktivt i samfunnet, og så fortelle at innvandrerkvinner er ikke slik som de framstilles i mediene. Jeg har aldri kunnet identifisere meg med det bildet samfunnet har av meg. I tidligere intervjuer fikk jeg gang på gang spørsmål av typen "Du som kommer fra Pakistan, et muslimsk land, hvordan kan du…". Jeg fikk ofte spørsmål om hvordan foreldrene mine kunne la meg reise alene. Og så det at jeg bor alene, jeg er ikke gift. Jeg bryter alle stereotypier om kvinner fra Pakistan. Jeg har alltid sagt at det jeg har lært om frihet, det har jeg lært i Pakistan. Der har jeg lært hvor viktig kvinnefrigjøring er, og hvordan jeg skal være ei fri kvinne. Før var jeg Fakhra. I disse tretti årene har jeg fått merkelapper som innvandrerkvinne, muslimsk kvinne, pakistaner med mer. I Norge har jeg kjempa mot alle merkelappene, og har gjort de tingene jeg har lyst til, nettopp for å vise at jeg ikke lar meg fange av merkelapper.

> *"Innvandrere er langt mer sosiale enn det mange nordmenn tror"*

Hvilke merkelapper ble satt på dere da dere starta Foreign Women's Group?
– Det sterkeste var stereotypiene. De fleste kvinnene kom til Norge gjennom familiegjenforening. Stereotypien var ei innvandrerkvinne med flere barn, mannen foran og hun to steg bak, og så henger disse barna med. Hun er analfabet og dekker hodet og går med sånne pakistanske klær. Jeg og mange av mine venner ble nesten ikke sett på som pakistanere, indere eller afrikanere, fordi vi passa ikke inn i dette bildet, vi ble betrakta som for vestlige. Da tenkte jeg at dette er også interessant, majoritetssamfunnet kan til og med ta fra deg identiteten din. Fakhra erfarte at det ble en hard kamp for å bryte ned disse stereotypiene, og hun opplevde norske kvinneorganisasjoner som aktive i å forsterke stereotypiene om innvandrerkvinner.

– Krisesentrene spilte en viktig rolle. Vi hadde heftige politiske debatter. Krisesentrene fokuserte mye på undertrykkende kultur i hjemlandet når ei innvandrerkvinne fikk avslag på sin søknad om oppholdstillatelse i Norge etter samlivsbrudd.

Foreign Women's Group mente dette dreide seg om likestillingspolitikk i Norge som ikke beskytta kvinner med innvandrerbakgrunn. Det tok tid, men vi klarte å bryte gjennom disse diskriminerende strukturene fordi vi hadde fokus på likestilling. Det som begynte som sosiale sammenkomster, utvikla seg til en politisk organisasjon. Vi samarbeidet tett med det som ble Antirasistisk senter, den gangen var det ei gruppe rundt tidsskriftet Immigranten, som ble kalt Immigrantenkollektivet, forteller Fakhra.

Foreign Women's Group hadde ikke noe eget kontor eller møtelokale, de møttes hjemme hos hverandre, eller leide møterom.

VIKTIG STØTTESPILLER

Ei kvinne som kom til å bety mye for Foreign Women's Group, var Ruth Reese, den amerikanske sangerinnen som var gift med en nordmann og hadde bodd i Norge sia 1957. Hun var særlig kjent som tolker av spirituals. Fakhra kom i kontakt med henne gjennom arbeid for Artists for Liberation.

– Vi kom til å stå hverandre veldig nær, hun ble som en mor. Da hun kom til Foreign Women's Group, ble hun en veldig stor inspirasjon for oss. Hun var en stor kunstner og et stort navn. Hun trakk inn sine egne erfaringer med rasisme. På denne tida ville ikke det norske samfunnet si at det var rasisme her. Det var bare litt forskjellsbehandling, men ikke rasisme, og Norge var heller ikke et flerkulturelt samfunn.

> *"Majoritetssamfunnet kan ta fra deg identiteten din"*

Fakhra ser tilbake, og minnes Alta-saken (1979-1981), hun var med på både lovlige og ulovlige demonstrasjoner.

– Hadde jeg blitt tatt av politiet, kunne jeg kanskje blitt sendt ut av landet. Ved en av demonstrasjonene begynte politiet å arrestere demonstrantene, da sa ei av venninnene mine: "Nå må du forsvinne". Så da løp vi og kom oss unna. Den gangen jobba vi også med samene, vi så parallellen. De ble utsatt for fornorsking, og ble nekta sin identitet. En viktig forskjell mellom samene og innvandrere fra den såkalte tredje verden, var fargen. Samer kunne fornorskes, men vår hudfarge kunne ikke fjernes. Derfor brukte kvinner i Foreign Women's Group veldig bevisst begrepet "svarte kvinner" for å beskrive oss selv istedenfor begrepet "innvandrerkvinner", forteller Fakhra.

FRA SVARTE KVINNER TIL MINORITETSKVINNER

Allerede på 1980-tallet reiste Fakhra mye rundt i landet og holdt foredrag, og Foreign Women's Group hadde landsdekkende seminarer.

– Jeg mobiliserte kvinner, og jobba mye med solidaritetsorganisasjonene. Det var ei bevisstgjøringstid, mye bevisstgjøring rundt "hvem er vi?". Nå kaller vi oss minoritetskvinner, den gangen definerte vi oss som svarte kvinner. Det var en politisk definisjon som betydde at selv om vi har forskjellige nyanser i hudfargen, deler vi en felles historie med kolonialisme og undertrykking.

Fakhras første opplevelse av rasismen var veldig sterk – og den gjorde henne sterk.

– Jeg bodde på Hvalstad i Asker, og reiste med toget til det som den gangen var Vestbanen i Oslo. En kveld jeg skulle gå fra Nationaltheatret til Vestbanen kom jeg forbi en kø av folk som skulle inn til en nattklubb

på baksida av Hotel Continental. Plutselig kom en mann ut fra den lange køen, og skjelte meg ut. "Jævla pakkis!" ropte han, og sa mye jeg ikke skjønte, jeg kunne ikke så mye norsk den gangen. Det hele skjedde så fort og så kraftig at jeg ble helt skjelven. Jeg sa en del stygge ord på engelsk, og gikk. Jeg rakk toget, og hadde bare lyst til å gråte. Jeg var så sint, så sint. Plutselig kjente jeg en ekstrem skamfølelse.

– I ettertid har jeg tenkt på at ingen i den lange køen reagerte, ingen sa ifra om hva han hadde gjort. Da jeg kom hjem, og min bror og vennene mine var der, kasta jeg bare fra meg ryggsekken, og begynte å gråte og gråte og gråte. Skamfølelsen var så sterk, og den satt dypt. Plutselig hadde en tatt fra meg verdigheten min foran så mange mennesker fordi jeg var en utlending. Den erfaringen gav meg styrke.

"MiRA-senteret er eneste i sitt slag i hele Norden"

Fakhra understreker hvor viktig det var den gangen at hun var i ei gruppe der de kunne diskutere og snakke om hvordan de kunne håndtere lignende situasjoner.

– Vi kunne tolke det som skjedde politisk. Derfor ble vårt politiske arbeid viktig. Når vi hadde nettverkssamlinger for innvandrerkvinner, kunne de kjenne seg igjen i slike erfaringer. Mens eksperter og forskere brukte kultur og religion eller ektemenn som forklaring på at innvandrerkvinner ikke deltok i arbeidslivet, stilte vi spørsmål om hvilke muligheter disse kvinnene har i samfunnet. Har vi nok tilbud til dem? Har vi nok aksept for mangfold?

BEVISSTGJØRING

Arbeidet i Foreign Women's Group gikk på flere nivå. Det var store møter, med over hundre kvinner og barn til stede. Møtene kunne handle om helse, om rettigheter. Ressurspersoner fra ulike institusjoner ble invitert til å holde informasjonsmøter, blant dem leger som hadde gjort arbeid med helse og innvandrere. Grupper av kvinner fra alle deler av innvandrermiljøene fikk mye informasjon.

– Hovedmålsettinga har hele tida vært bevisstgjøring om egne rettigheter. Vi er ikke en hjelpeorganisasjon i vanlig forstand, men vi er en hjelpeorganisasjon på den måten at vi hjelper kvinner, med det perspektivet at de skal bli i stand til å hjelpe seg selv og andre, understreker Fakhra.

– Men vi hadde ikke bare kjedelige politiske møter, vi hadde også kulturarrangement, og vi hadde vår egen teatergruppe. Vi laga sketsjer og improviserte. For eksempel laga vi en sketsj om norske som kom på besøk. På den tida kunne du ikke få innvandrermat på restaurant, og det var veldig eksotisk med fremmed mat. I sketsjen kommer nordmenn på besøk, men de liker ikke maten. Likevel sier de "å, så deilig", og putter maten i veska. Norsk dobbeltmoral, de greide ikke å si nei, dette liker jeg ikke.

Det ble også sketsjer om grensekontroll, og om treårsregelen.

– Alle kunne være med. Vi skrev ingen tekster, bare satte noen overskrifter, og så var det opp til skuespillerne å improvisere.

I STRID MED NORSK KVINNEBEVEGELSE

Foreign Women's Group deltok på forberedelser til 8. mars, og der ble det hissige diskusjoner om innvandrerkvinners plass i kvinnebevegelsen. Den store uenigheten var at etnisk norske kvinner mente like- stilling var noe de hadde kjempa fram, og det var deres. Innvandrerkvinner var liksom ikke en del av den norske kvinnebevegelsen. Viss de ønska å være med, måtte de gjerne komme under paroler om internasjonal solidaritet.

– Vi mente at vi er kommet for å bli, og Norge er vårt nye hjemland. Vi stilte spørsmål om begrepet likestilling, og mente at det måtte utvikles og bli mer inkluderende. Likestilling må defineres slik at alles erfaringer kommer med. Viss likestilling ikke reflekterer minoritetskvinnenes erfaring, er det ikke reell likestilling. En del norske kvinner likte ikke det, sier Fakhra.

Det arbeidet som starta som Foreign Women's Group er ført videre med MiRA – Ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn, som nå har eksistert i over tjue år. Men støtte til drift og aktiviteter har ikke kommet av seg selv. Fakhra forteller at de søkte både fra staten og Oslo kommune, men det var ikke alltid lett.

3. VERDENS KVINNER I NORGE

Vendepunktet kom med TV-aksjonen i 1989 til kvinneretta bistand.

– Vi var noen få som satte oss ned og diskuterte, og bestemte oss for å søke om midler til å etablere et ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn. Vi mente at det er vel og bra å hjelpe tredje verdens kvinner i tredje verden, men vi har tredje verden i første verden, og vi trenger et ressurssenter for kvinner fra tredje verden i Norge. Det førte til en stor diskusjon i styret for tv-aksjonen, det skulle jo være prosjekter i tredje verden. MiRA-senteret fikk støtte for ett år fra tv-aksjonen.

"Jeg er stolt av at vi har fått MiRA-senteret"

De fikk billige lokaler av SIFBO (Selskapet for innvandrer- og flyktningboliger). Med dugnadsinnsats, rydding og maling fikk de satt i stand et kontor og møte om i Christian Krohgs gate. Etter hvert kom det også noe støtte fra Kommunal-departementet.

– Norge burde faktisk takke for innvandrerkvinnenes innsats. Bare vi hadde et sted og telefon, kunne vi mobilisere enormt. Det var så mange som kom og ville jobbe gratis for oss. Vi hadde blant annet et tett samarbeid med JURK (Juridisk rådgivning for kvinner), en fra JURK jobba en dag i uka hos oss.

– Etter hvert ble det mulig å søke støtte til ulike prosjekter, men etter tjue års arbeid sliter vi fortsatt med økonomien og sikkerhet for drifta, konstaterer Fakhra.

MiRA-senteret har nå lokaler i Blå korsgården sentralt i Oslo.

ETABLERT OG UDEFINERBART

– Men nå er MiRA-senteret i alle fall vel etablert og er det eneste i sitt slag i hele Norden med stor kompetanse på minoritetskvinnespørsmål, og det ville være en stor tragedie å legge ned det arbeidet bare på grunn av manglende økonomi. Personlig ønsker jeg nå at min rolle i MiRA-senteret gradvis kan bli en rådgiverrolle, at senteret skal drives av den unge generasjonen, de som planlegger og jobber med aktiviteter. Så kan jeg skrive historien vår, sier hun med et smil.

MiRA-senteret har omfattende aktiviteter og tilbud til alle aldersgrupper.

– Det gjør sitt til at staten og kommunen har problemer med å plassere oss i en bås. De har sine kategorier. Noen ganger definerer de oss som innvandrerorganisasjon, noen ganger som ressurssenter. Vi er egentlig udefinerbare. Vi har krisehjelprådgivning, vi har fritidstilbud, vi har fagkompetanse på en rekke områder.

– Det burde være et positivt poeng at vi jobber helhetlig, men det er det ofte ikke overfor bevilgningsinstanser. På den andre sida ser vi jo at alle store norske organisasjoner får integreringsmidler selv om innvandring ikke er deres hovedarbeidsfelt. Vi driver med kvinnepolitisk arbeid, med vekt på å styrke kvinners selvtillit og evne til selvhjelp, og vil gjerne ta opp utfordringer i likestillingsdebatten, vi jobber for et norsk samfunn som er et inkluderende samfunn, et mangfoldig samfunn, sier hun.

"Vi har krisehjelprådgivning, vi har fritidstilbud, vi har fagkompetanse på en rekke områder"

MiRA-senteret har også vært viktig for å støtte minoritetskvinner på landsbasis og hjulpet til med å finne ressurser, gitt råd om organisering.

– De organiserer seg selv, og så støtter vi dem på det vi kan. Alle disse organisasjonene kan bruke MiRA-senteret sine fasiliteter.

Hva er du mest stolt av som dere har fått til på MiRA-senteret?

– Jeg er stolt av at vi har fått MiRA-senteret. Det er et umulig prosjekt, men vi har klart det. Første gang vi hadde en runde med politikere, jeg tror det var i 2008, ble mange av dem veldig overraska over at vi får så lite støtte fra stat eller kommune. Jeg tror det var første gang de la merke til hvor mye arbeidsinnsats vi har gjort for så lite penger. Det er bare i Norge at minoritetskvinner – ved MiRA-senteret – har klart å organisere seg gjennom tretti år, i Sverige og Danmark finnes det ikke noe lignende. Vi har klart å snu debatten fra å dreie seg om stereotypier og stakkars offer, til å dreie seg om den sterke sida hos minoritetskvinnene og deres ressurser. Jeg er veldig stolt av at vi faktisk har leda politisk kvinnekamp, at vi er en del av den norske kvinnebevegelsen, at vi aldri har akseptert en marginal posisjon.

SELVSTENDIGE KVINNER

Da Fakhra var student, var hun med på å etablere den første aktivitetsklubben for pakistanske barn og familier på Tøyen. Den var åpen lørdager og søndager. Et år var Fakhra på jobb i klubben på 8. mars, og hun måtte gå litt tidlig for å rekke 8. mars-toget.

– Et par av de pakistanske kvinnene som brukte tilbudet, spurte hva det var, og jeg forklarte at det var kvinnedagen, og at jeg skulle gå i tog. Flere av dem sa at det hørtes spennende ut, de ville gjerne bli med. Jeg lurte på om de måtte spørre mennene sine, men de forsikra at det behøvde de slett ikke. Og de ble med i 8. mars-toget. Jeg har opplevd kvinners styrke på mange måter. For meg er en analfabet, tradisjonelt kledd kvinne like fri og intelligent og selvstendig og visjonær som en hvilken som helst skjørt- eller buksekledd kvinne.

Fakhra er glad for å merke at minoritetskvinner har tillit til MiRA-senteret.

– De kan gjerne være uenig med meg, det er det demokrati handler om. De som sier at innvandrerkvinner ikke er vant med demokrati, må skjønne at folk kan være uenige, men de viser respekt.

"Vi har aldri akseptert en marginal posisjon"

Men hva med mennene, hva tenker de?

– På 1980-tallet var vi mye i media på grunn av en del skilsmissesaker. Da hørte jeg mine mannlige venner snakke om at nå må vi starte mannsgrupper. Jeg fikk høre at det ble snakka om meg, og tenkte at så lenge mennene er redd for meg, og kvinnene spør etter meg, er det veldig fint. Når kvinnene snakka om å kontakte Foreign Women's Group for å få råd om skilsmisse, så var ikke det populært, sier hun.

Men det var også en periode som var litt farlig, og Fakhra måtte ta sine forholdsregler, ikke bare på grunn av innvandrermenn, men også på grunn av høyreekstremister. Hun forteller at hun har fått flere trusler fra norske menn enn fra pakistanske innvandrere. Det kom rasistisk materiell i postkassa, og trusler på telefonen.

– Om innvandrermennene ikke har likt mitt arbeid, så har de iallfall ikke truet meg. Jeg sier alltid til unge jenter at det er veldig viktig å huske hva du selv ønsker. Og er du veldig fortrolig med det du selv ønsker, spiller det ingen rolle hva andre mener. Det viktigste er å kommunisere klart og direkte med familien din om hva du ønsker å gjøre. Omgivelsene dine støtter deg. Og gjør de ikke det, må du tenke over om det er de eller du som skal styre livet ditt. Friheten og andre valg har en pris. Er du klar til å betale den prisen, er friheten din. Men du kan også risikere mye. Slik har kvinner kjempa gjennom historien. Vi kan ikke vente at frihet skal bli servert oss bare fordi vi er innvandrerkvinner, og stakkars oss…

"Er du veldig fortrolig med det du selv ønsker spiller det ingen rolle hva andre mener"

– Det norske samfunnet kan beskytte deg når det gjelder formelle rettigheter, men du må selv bekjempe disse kulturelle normene, understreker Fakhra.

I hvor stor grad har det norske samfunnet forandra seg i løpet av de vel tretti åra du har vært her?

– Jeg vil si at det har gått fra likhet og homogenitet til mangfold og flerkulturelt samfunn. Ingen stiller spørsmålstegn ved at det finnes rasistisk diskriminering i dag.

– Vi har til og med fått Likestillings- og diskrimineringsombud. Vi anerkjenner forskjeller, men når det gjelder integreringsdebatt, er fokuset fortsatt på innvandrere og deres kultur. Vi har ikke tilrettelagt samfunnet for forskjeller, sier hun, og nevner som eksempel den tragiske hendinga med to somaliske gutter på 9 og 12 år som drukna. Det var en stor tragedie for familien, men media klarte å gjøre dette til en innvandrersak. Innvandrere ble kritisert for å ikke ta ansvar for at barna deres lærer å svømme.

– Mange innvandrere kommer fra land hvor det ikke er sjø eller vann en kan svømme i. Og svømmebasseng finnes bare på store, fine hoteller som vanlige folk ikke har adgang til. Det ser ut til å være to ting som er viktig for å være nordmann – om vinteren skal en gå på ski, og om sommeren må man plaske i vannet, være ved sjøen.

"Vi har veldig engasjert ungdom med minoritetsbakgrunn"

Fakhra mener det burde være klart at det er skolens ansvar å gi barna grunnleggende innføring i svømming.

– Men det er ikke nok tilbud. På MiRA-senteret har vi så mange kvinner som gjerne ville svømt sammen med barna sine, det ville vært bra både fysisk og psykisk for helsa deres. Men det finnes ikke tilpassa tilbud for kvinner og barn. Og så er det minoritetene som får skylda og beskjed om å skjerpe seg.

Men hun ser ei positiv utvikling.

– Til tross for mye motgang er jeg optimist, og imponert over at vi har veldig engasjert ungdom med minoritetsbakgrunn. De kommer til å endre Norges framtid. Det ser jeg fram til.

Intervjua av:
ELLEN RØSJØ
SADIA HUSSAIN

FAKTABOKS

Fakhra Salimi, født i Lahore i Pakistan i 1957. Kom til Norge i 1979. Fakhra er utdannet ved Punjab Universitetet i Pakistan og ved Universitetet i Oslo, bl.a. med fagene sosiologi, sosialantropologi, medier og kommunikasjon. Hun er også utdannet samtaleterapeut fra Norsk Institutt for Psykosyntese.

Fakhra Salimi var en av initiativtakerne for å etablere MiRA - Ressurssenter for innvandrer- og flyktningkvinner og har vært leder ved senteret siden 1990. Hun startet tidsskriftet MiRA - Forum for minoritetskvinner i 1994 og har skrevet faglige bidrag til flere publikasjoner både i Norge og i utlandet. Fakhra har produsert flere filmer om minoritetskvinners situasjon i Norge og i Norden om tema som tvangsekteskap, seksualitet, identitet og kvinne i politikken.

Fakhra Salimi har vært engasjert i Nord-Sør-problematikk og kvinnespørsmål siden 1975, og har initiert og ledet en rekke prosjekter og tiltak innenfor disse områdene. Hun har hatt mange viktige verv i forskjellige styrer og utvalg gjennom årene. Her nevnes det blant annet Rådet for Makt- og Demokratiutredningen fra 1998 - 2003, Styremedlem i FOKUS - forum for kvinner og utviklingsspørsmål fra 1990 - 1995, Styremedlem Høgskolen i Oslo fra 2007- 2011 og medlem av Hovedutvalget til Ekstra Stiftelsen - Helse og Rehabilitering fra 2004.

Av priser Fakhra har fått kan blant annet nevnes YS Likestillingspris 1999, Folkehelseprisen fra Nasjonalforeningen for folkehelsen 2005, Ossietzky-prisen fra den norske P. E. N.-klubben for fremragende innsats for ytringsfriheten 2005, Ærespris fra Pakistan Union Norway 2007 og Hederspris fra ungdomsbladet X-Plosiv 2009.

Flyktning, mamma og arbeider

Å være flyktning, mamma og arbeider og en som kjemper for frihet, er ikke lett, sier Fasil Yehdega fra Eritrea, aktivt medlem i Den eritreiske kvinneunionen i Norge.

Fasil Yehdega kom til Norge som flyktning i 1978. Da hadde hun vondt for å tro at Oslo kunne være hovedstaden i et europeisk land.

– "Dette er på landet, dette er som de små byene i Eritrea", sa hun til dem som prøvde å forklare at hun var kommet til hovedstaden i Norge. Den gangen fantes to høye bygninger i Oslo sentrum, Postgirobygget og SAS-hotellet. Og der Oslo City ligger nå, var det en gammel bygning med kafé og flere frivillige organisasjoner, i tillegg til en liten klesbutikk og en kiosk som solgte blader og sjokolade. Butikkene stengte tidlig, bare på T-banen på Grønland var det en butikk der en kunne få kjøpt matvarer etter vanlig stengetid.

– Å få kjøpt råvarer til eritreisk mat, var heller ikke enkelt. Hodekål fantes overalt, men det spiser vi lite i Eritrea fordi vi har mange forskjellige grønnsaker. Jeg gikk rundt og lette etter små makaroni, som vi kaller pastini, men det var ikke å finne. Den gangen kjøpte ikke nordmenn store mengder av de grønnsakene som var i butikkene. De kjøpte en paprika og en eller to løk. Vi var vant med å kjøpe paprika i kilovis. Jeg pleide å ta handlevogn, og alle så rart på meg. Abraham, mannen min, syntes det var flaut, han ble plaga av at alle så på meg. Kan du ikke bare kjøpe litt nå, og litt i morgen, foreslo han. Hvorfor det, jeg betaler med mine egne penger, jeg stjeler ikke, jeg tigger ikke, svarte jeg, forteller Yehdega.

– Men nå er alt dette forandra, nå får vi kjøpt alle slags krydder, grønnsaker og ferskvarer i innvandrerbutikker i Oslo. Vi trenger ikke lenger å bestille krydder og få det sendt i posten fra Italia.

OKKUPASJONSTID

Yehdega vokste opp utenfor den eritreiske byen Asmara, foreldrene hennes hadde en gård der de dyrka kaffe og frukt. Hun fullførte tolv års skolegang med utdanning innafor handel og kontor før hun gifta seg med Abraham, de hadde vært kjærester fra de var barn.

– Jeg vokste opp i okkupasjonstida i Eritrea, det var farlig for jenter. Vi måtte alltid være forsiktige, tenke på hvordan vi kledde oss, vi måtte ikke kle oss pent. De etiopiske soldatene ikke bare trakasserte, de voldtok. Voldtekt var vanlig, fire-fem soldater voldtok en jente, forteller hun.

> *"Situasjonen ble farlig, og til slutt, 1. august 1976, flykta jeg fra Eritrea"*

Abraham var politisk aktiv helt fra niende klasse til han fullførte høyere utdanning. For å unngå å bli fengsla, måtte han rømme, mens Yehdega måtte være hjemme i Eritrea for å jobbe. Etter videregående skole måtte alle eritreere gjøre obligatorisk siviltjeneste i Etiopia. Jentene ble vanligvis sendt til landsbygda for å undervise skolebarn.

– Foreldrene mine ville ikke at jeg skulle dra, så jeg gjemte meg. Svigerforeldrene mine ville jeg skulle flykte til Sudan, og videre til Italia og derfra til Amerika. Det ville ikke foreldrene mine, de ville ha meg hjemme. Men etter to og et halvt år ble det bare verre og verre. Jeg måtte flykte fra byen og ut på landet, men etter en stund flytta jeg tilbake til byen. Situasjonen ble farlig, og til slutt, 1. august 1976, flykta jeg fra Eritrea. Svigerfar fulgte meg til Sudan. Jeg kom meg videre til Italia, der venta Abraham på meg. Det var meningen at vi skulle videre til Amerika, men jeg ønska ikke å reise til Amerika fordi jeg mente de var innblanda i politikken mot Eritrea. Det var amerikanske fly som bomba landet mitt, og jeg kunne ikke føle meg trygg der, sier hun.

Selv om alt var ordna for at de skulle reise til Amerika, gjorde Yehdega det klart for ektemannen at hun ikke ville reise dit. Dermed ble de i Italia i over ett år, og Yehdega ble gravid med det første barnet, datteren Eritrea.

– Vi hadde det kjempefint i Italia. Men det var noen medlemmer av EPLF (Eritrean People's Liberation Front) som hadde organisert seg her i Norge, og som ønska Abraham hit. Slik kom vi til Norge 20. april 1978. Da var datteren Eritrea akkurat fire måneder.

VASKEJOBB OG SKOLEGANG

Det var ikke lett for asylsøkere å få jobb.

– Jeg jobba som vaskedame i et stort firma mens jeg gikk på skole, og seinere som teknisk tegner, tolk, morsmålslærer i skole og barnehage.

På den tida Yehdega kom til Norge, var det ingen obligatorisk norskopplæring. På Friundervisningen var det mulig å gå på norskkurs to ganger i uka.

– Vi fikk arbeids- og oppholdstillatelse med det samme vi kom til Norge. Dagen etter måtte vi gå ut til forskjellige arbeidsplasser og prøve å finne en jobb. Det var ingen tolk som kunne hjelpe oss. Flyktninger måtte klare seg selv på åttitallet. Det fantes ikke noe som lignet introduksjonskurs for oss. Men vi kunne snakke engelsk, og det var ikke vanskelig å jobbe overalt med engelsk, sier hun.

Men Yehdega ville gå på skole og ta videreutdanning. Hun fikk adressen til Foss videregående skole, tok med seg alle vitnemål for både seg selv og Abraham fra Eritrea, og gikk til skolen. De fikk begynne på Foss med en gang. Det gikk bra på skolen, og begge klarte å ta sine eksamener. Etter det tok Yehdega utdanning som teknisk tegner på Sofienberg videregående skole, og ett år på Frogner kommunale handelsskole. Rådgiveren på skolen mente hun kunne få jobb med sekretærutdanning kombinert med teknisk tegning.

Barna, Eritrea og Degan, gikk i barnehage, men de fikk ingen morsmålslærer, ikke i barnehagen, og ikke i skolen.

– Men vi som kom fra Eritrea var jo politiske flyktninger, og hadde håpa å flytte tilbake en gang i framtida. Særlig vi som var medlemmer av EPLF, hadde bestemt oss for at det var viktig at barna våre lærte å snakke vårt eget språk. Derfor snakka vi ikke norsk med barna hjemme, bare tigrinja. Norsk lærte de av de norske, og de lærte på den måten å snakke både tigrinja og norsk flytende.

Da yngstemann, Eyobel, Yehdegas tredje barn, begynte i barnehagen, hadde det vært mye debatt om hvor viktig det er for innvandrerbarn å lære morsmålet sitt.

– Han var heldig som fikk morsmålslærer. Men dette tilbudet gjaldt ikke alle skoler, og alle eritreiske barn skulle samles på ett sted for å få morsmålsundervisning. Alle barna skulle samles på Majorstua klokka fire, men ingen hadde tenkt på hvordan de skulle komme dit. De fleste av foreldrene var på jobb, og hvem skulle kjøre barna? Det var umulig å samle alle barna på ett sted. Etter hvert ble regelen endra, og barna fikk morsmålstrenere i sine egne barnehager. Men så fikk vi beskjed om at eritreiske barn ikke hadde noe problem med språket, og det ble slutt på morsmålslærere for eritreiske barn, forteller Yehdega.

På den tida arbeidet hun selv som morsmålslærer.

– Ved hjelp av EPLF organiserte vi oss som en lærerorganisasjon. Vi var seks personer som samla de fleste eritreere i Oslo i Torggata og fikk støtte av dem til å søke Oslo kommune om å få plass på noen skoler til å drive morsmålsundervisning, men det fikk vi ikke. Vi hadde jo bare bedt om noen klasserom på lørdager. Vi hadde tenkt å skaffe alt lærematerielt selv, men likevel fikk vi avslag. Men Røde Kors hadde lokaler i Torggata, og der leide den Eritreiske klubben. Vi fikk leie disse lokalene og organiserte gratis morsmålsundervisning til våre barn, og slik har det fortsatt til nå.

NORSKE NABOER

I 1981 flytta familien til nytt rekkehus på Ellingsrud.

"Vi må være gode naboer!

– Jeg sa til Abraham at naboene er nærmeste familie, slik er det i Eritrea, så vi må være gode naboer. Hva skal vi gjøre, spurte han. Jeg foreslo å invitere dem på middag. Du er gal, du kjenner dem ikke, sa han. Men jeg vil bli kjent med dem, så jeg gjør det, svarte jeg. Vi inviterte naboene til middag, og de satt til klokka tre om natta. Jeg var flink til å lage mat den gangen, hadde laga afrikansk mat og serverte vin. Vi spiste godt, og var gode venner den kvelden. Jeg trodde det skulle holde, og at vi hadde blitt kjent med hverandre. Etter to uker ble Abraham og jeg invitert til den ene nabofamilien, men de inviterte ikke de andre naboene som var hos oss. Etter noen uker ble vi invitert til den andre familien, da også bare Abraham og jeg, og ikke den andre familien, forteller hun.

Yehdega undra seg over at ikke de andre naboene ble invitert samtidig, og til slutt måtte hun spørre hvorfor de andre naboene ikke ble bedt på middag. "Vi kjenner ikke dem personlig. Jo, vi er naboer, men vi har ikke et personlig forhold til dem. Vi nordmenn er veldig private," var svaret hun fikk. Men for meg og min familie er jo alle gode naboer. Vi trodde de kjente hverandre, og ikke minst ble jo de kjent med hverandre hos oss. For meg hadde det vært naturlig å invitere alle. Men nå har jeg slutta å invitere, nå er jeg også blitt norsk, ler hun.

Da barna var små, var det lett å bli venner med foreldrene til de barna de var sammen med. Barna overnatta og spiste sammen, og når de reiste på hytta, fikk Yehdega og Abrahams barn være med.

– Vi hadde god kontakt, men etter hvert som barna vokste til, gled de fra hverandre, også barna.

ERITREA PAKISTAN

Yehdega forteller at hennes barn ikke var utsatt for diskriminering i barnehagen eller skolen.

– Vi var de eneste innvandrerne i borettslaget der vi bodde, og Eritrea, datteren vår, var den eneste utlendingen med brun farge i barnehagen. De ansatte i barnehagen pleide å si at hun var heldig som hadde den fargen, mens de brukte penger på å reise for å kjøpe den fargen, og den holdt bare en måned eller mindre. Så hun var stolt av å være den hun var. Men så var det noen ungdommer rundt barnehagen som kalte henne pakkis. Eritrea trodde hun ble kalt is. Hun var vant til å være populær, og trodde de sa hun var god som is, pakket is. Så måtte jeg forklare at pakkis var en forkortelse for Pakistan. Å ja, er jeg fra Pakistan, spurte hun. Nei, du er fra Eritrea, men de sier Pakistan. Å ja, er jeg som Fakhra og Nita (to av mine venninner fra Pakistan og India som hun var veldig glad i)? Dermed vokste hun opp som Eritrea Pakistan.

POLITISK AKTIVIST

Yehdega hadde lyst til å studere videre og ta mer utdanning, men det politiske arbeidet tok mye av både tid og krefter.

"Målet var å få et fritt Eritrea, slik at vi kunne reise hjem igjen"

– Jeg var aktiv i EPLF, både i arbeiderunionen og kvinneunionen, målet for oss var å få et fritt Eritrea, slik at vi kunne reise hjem igjen. Det tok tid, heldigvis ble vi fri i 1991. Under frigjøringskampen i Eritrea var nesten en tredel av frihetskjemperne kvinner, og alle vi som var i utlandet, var aktive. Eritreisk kvinneunion ble organisert på landsbasis i august 1979. Men før det hadde vi vår egen gruppe, vi som var medlemmer av EPLF, der vi lærte om kvinnepolitikk.

– Slik var det også med studentene og de som var med i arbeiderunionen, vi førte en dobbelt kamp og var organisert begge steder, forklarer hun.

I 1978 ble Yehdega valgt som representant for den eritreiske kvinneorganisasjonen og arbeiderunionen for å reise til EPLF-kongressen i Bologna, men ble nekta å reise ut av Norge. Den italienske ambassaden gav først visum, men annullerte det etterpå.

I 1980 fikk vi for første gang parolen "Fritt Eritrea!" i 8. marstoget på Youngstorget. Det var meg som holdt tale på norsk - norsk og norsk. Jeg fikk hjelp til å skrive en tale på norsk fra Foreign Women's Group, forløperen for MiRA-senteret. FWG hjalp oss mye på den tida med organisering, sier hun.

I 1988 deltok Eritreisk kvinneunion i det store arrangementet Nordisk Forum som samla tusenvis av kvinner fra de nordiske landa på Blindern i Oslo. Forberedelsene starta i 1987, og Yehdega var også med på forberedende møte i Stockholm, og Eritreisk kvinneunion var den eneste innvandrerorganisasjonen som hadde stand der.

Hvordan var det å være mamma og flyktningkvinne fra et afrikansk land i Norge, på samme tid som du var engasjert i en stor frigjøringsbevegelse i Eritrea?

– Å være flyktning, mamma og arbeider og en som kjemper for frihet, det var ikke lett. Men viss du har vilje, kan det åpne seg mange muligheter, og da blir det meste mye lettere. Jeg leverte datteren min i barnehagen, og gikk på skolen. Etter skolen gikk jeg rett på jobb. Så kom jeg hjem til Eritrea, og Abraham kunne gå ut på jobb eller for å studere. Han var student på den tida. Når vi kom hjem fra jobb og skole, var det mange eritreiske aktivister som venta ved døra. Alle EPLF-medlemmer er som en familie. En nabo lurte på når vi fikk tid til å studere. De skjønte ikke at vi kunne få tid til å lese, når det alltid var restaurant- eller kaféliknende forhold hos oss.

– Vi hadde kvinneunionen, arbeiderunionen, studentunionen og ERA, den eritreiske hjelpeorganisasjonen. Jeg var medlem av alle, og vi pleide å stå på gata og samle inn penger til vår frigjøringsbevegelse i Eritrea på torsdag ettermiddag og lørdager. Vi opplevde at det var lettere for nordmenn å sympatisere med oss kvinner enn med menn. Selv om vi var få kvinner fra EPLF i Norge, måtte alle ut på gata, sammen med menn, for å samle inn penger. Hver lørdag, tidlig på dagen laga, vi eritreisk mat, og tok med til Grønland hvor alle våre medlemmer samla seg sammen med barna. Der hadde vi våre lokaler, og det var ofte menn som pleide å passe på barna. Den gangen var nordmenn veldig engasjerte i solidaritetsorganisasjoner, og vi fikk veldig mye støtte fra forskjellig hold. I tillegg til at vi samla inn penger, fikk vi også solidaritetsgrupper til å samle inn medisiner, legeutstyr med mer og reise til Eritrea for å levere dette, forteller hun.

Hver søndag var det faste møter. Det var ikke mye tid til privatlivet, når Yehdega kom hjem fra møter, ofte seint på kveld, vaska hun klær, laga mat og ordna alt for familien.

– Mannen min var aktiv han også, men jeg fikk hjelp fra ham i huset. Mellom oss to var det ikke forskjell på mann og kvinne. Barna våre hadde ikke den oppveksten som alle andre barn i Norge hadde. De var med oss overalt. Det var synd på dem, men de har det bra nå. Mine barn er vokst opp med organisasjonen, de er organiserte og aktive, skikkelige eritreere.

"8. mars i Eritrea er nesten som 17. mai i Norge"

SKEPTISKE NORDMENN

Hva tenker du om nordmenns holdninger, slik du har erfart fra du kom hit og fram til nå?

– Jeg har mange norske venner som jeg er glad i. Men generelt opplever jeg at en del nordmenn ikke liker at vi med minoritetsbakgrunn er like flinke, like aktive eller eier det samme som mange av dem eier, eller gjør de samme jobbene som de gjør. Jeg opplever at mange nordmenn er i konkurranse med oss, og de vil helst ikke at vi skal være likestilt med dem. Jeg har også erfart at for å være likestilt med nordmenn, må du være mye bedre enn dem.

– Det er noen som sier stakkars dere innvandrerkvinner, dere har ingen frihet. De vet ikke hva vi driver med. Noen vet at vi er sterke, men ikke alle nordmenn forstår at det er mange sterke innvandrerkvinner. Det er heller ikke mange som vet at 8. mars i Eritrea er nesten som 17. mai i Norge, alt er stengt, alle har fri, bare puber og restauranter er åpne. Presidenten holder tale om kvinners rettigheter på denne dagen. Og i parlamentet er 30 prosent av plassene reservert for kvinner. Resten må kvinner og menn konkurrere om. Så viss vi er flinke, kan det være fifty-fifty. Regjeringa i Eritrea gjør mye for kvinner, for at de skal være likestilt. Unge jenter blir prioritert, og voksne kvinner med barn får skoleplass dersom de søker.

STOLT ERITREER

Hva jobber Eritreisk kvinneunion med nå?

– Kvinneunionen i Norge søker støtte til utviklingsprosjekter gjennom Fokus og Norad. Kvinnene som er i Eritrea får lån uten rente for å etablere virksomheter, og betaler tilbake når de blir i stand til det. Unge jenter får opplæring med datakurs og sykurs, og de får gratis datamaskiner og symaskiner. Vi er godt organisert nasjonalt og internasjonalt, og vi som er i Europa, har vår base i Tyskland. Vi er en del av kvinneunionen i Eritrea og samarbeider godt med vår ledelse, drøfter hva behovet er i landet og hvordan vi kan hjelpe, og oppsummerer det som vi har gjort.

– Kvinneunionen i Norge har forskjellige komiteer for å hjelpe eritreiske kvinner, også kvinner som ikke er organisert i kvinneunionen. Har de konflikt i ekteskapet, kommer de til oss og får hjelp, sier Yehdega.

Du har vært svært aktiv lenge. Hva tenker du om de ti neste åra?

– Vi som kom fra Eritrea, syntes vi var flinke, men vi var spente på den neste generasjonen, om de ville opprettholde noen av foreldrenes tradisjoner eller blir mer norske. Men jeg er glad for å se at våre ungdommer er mye flinkere til å beholde det beste fra begge kulturer, de er dyktigere enn oss foreldre, vi er heldige.

– Selv om jeg begynner å bli eldre, tror jeg at jeg kommer til å gjøre mer enn jeg har gjort tidligere. Jeg ser hva ungdommene gjør, de følger etter oss, det gjør at jeg får mer inspirasjon til å fortsette. Jeg lever et meningsfylt liv som gjør meg lykkelig og glad. Jeg er veldig stolt av å være eritreer, så jeg blir aldri gammel, sier Fasil Yehdega med et stort smil.

"Jeg er veldig stolt av å være eritreer, så jeg blir aldri gammel"

Intervjua av:
FAKHRA SALIMI
THUVARAGA ILEN SIMONSEN

FAKTABOKS

Fasil Yehdega er født i Fishoy-Merara i Eritrea i 1958. Hun er utdannet som sekretær og teknisk tegner. Fasil har vært leder og har hatt flere viktige verv i Eritreisk kvinneunion siden 1978.

Fasil har vært meddommer i retten i 12 år, og har vært engasjert i arbeidet for inkludering av innvandrerkvinner på alle samfunnsarenaer. Hun har vært aktivt medlem i flere organisasjoner, blant annet Foreign Women's group og MiRA-senteret.

"Respecting diversity does not mean uniformity of sameness."

bell hooks

Maria Cecilia Ingles

Slår tilbake

Macel Ingles kommer fra en familie der mammaen var sjefen i familien. Det er sterke kvinner i familien. Men hun synes ikke det er lett å få jobb i tråd med kvalifikasjonene sine i Norge.

Maria Cecilia (Macel) Ingles møtte mannen sin, som er norsk, da de begge studerte i Australia. De gifta seg på Filippinene, og valgte å flytte til Norge i 2002.

– Jeg var skeptisk til å flytte til Norge, det var så fremmed for meg. Ikke alle på Filippinene vet hvor Norge er. Det første jeg husker fra filippinske media om Norge, var da det var Miss Universe-konkurranse på Filippinene, og media var så opptatt av Miss Norway fordi hun var så vakker. På Filippinene er folk helt gale etter skjønnhetskonkurranser, sier hun.

– Da jeg traff mannen min, tenkte jeg at vi kan bo på Filippinene, i Australia, eller i Norge. Men da jeg møtte familien hans første gang, oppfatta jeg et visst press. De ville ikke at han skulle bo på Filippinene, det ville være nesten som å miste en sønn. Faren hans var veldig innstilt på å hjelpe oss med å etablere oss i Norge, vi var jo begge studenter.

– Men jeg var også litt skeptisk til å slå meg ned så langt vekk fra familien min, hva kunne skje med meg? Vi har hørt historier på Filippinene om utlendinger som tegner forsikring på kona, og så dreper henne. Sånt har skjedd, og mamma var veldig redd for det. Vi hadde ikke vært sammen veldig lenge, og kjente ikke hverandre veldig godt. Men vi bestemte oss for å flytte hit, og vi hadde en avtale om at dersom jeg ikke trivdes i Norge, kunne vi vurdere å flytte tilbake til Filippinene eller til Australia.

Macel har fått mange spørsmål i løpet av de åra hun har bodd her, om hvor hun kommer fra.

– Jeg svarer at jeg er fra Oslo, så er spørsmålet "hvor er du opprinnelig fra? Når jeg svarer Filippinene, er det neste spørsmålet "når kommer du til å dra tilbake?" Viss det kommer fra en fremmed person, kan jeg tenke at vedkommende ikke ønsker å ha meg her. Kommer det fra folk jeg kjenner, skjønner jeg at det er nysgjerrighet, om hva slags planer jeg har videre.

> *" Jeg snakker ikke så mye som jeg gjorde før"*

SKEPTISKE NORDMENN

Da Macel og mannen flytta til Oslo, bodde de i studentleilighet. Hun ville lære norsk, og begynte på norskundervisning på Rosenhoff.

– Da skjønte jeg mer av situasjonen for utlendinger i Norge, mange opplevde at nordmenn ikke var så hyggelige. Mannen min, som er antropolog, har prøvd å forklare meg hvorfor jeg ikke kan synge på bussen, at jeg ikke skal si hei til sjåføren, og at en ikke skal sette seg ved siden av andre viss bussen ikke er full. Når jeg er på bussen, og hører musikk, synger jeg med, og får høre at noen kan tro jeg har drukket.

Hun har fått mange påminninger om ulike skikker i ulike land. Da hun og mannen traff en venn på pub på formiddagen, bestilte hun øl, og fikk høre at det kunne hun ikke gjøre så tidlig på dagen.

– I Australia drikker vi øl fra frokost. I Oslo fikk jeg spørsmål om jeg har et alkoholproblem, ler Macel.

– Jeg har erfart at det ikke er lett å snakke med nordmenn dersom de føler at de blir kritisert, da blir de defensive og sinte. Jeg fant ut at jeg måtte finne et miljø der de forstår hva jeg snakker om. Først tenkte jeg at dette hadde noe med hvit kultur å gjøre. Men det er veldig forskjellig fra Australia, der er jo folk også hvite, men veldig vennlige. Norge er veldig annerledes enn hvite australske folk. Jeg tror dette har noe med Europa å gjøre. Macel konstaterer at hun har blitt norsk de siste åra.

– Jeg er blitt redd for å fornærme folk, redd for å snakke på en måte som de kan ta ille opp.

Har du vært hjemme i Filippinene, ser familien at du har forandra deg?
– Søstera mi har merka at jeg ikke snakker så mye som jeg gjorde før. Kanskje har jeg blitt eldre, litt mer moden, og har funnet ut at man ikke kan snakke om alt?

FOR RADIKAL TIL Å BLI ADVOKAT

Macels farfar er bonde, faren er forretningsmann med jobb i det multinasjonale Pepsicola-konsernet. Mora har middelklassebakgrunn, morfaren var 'village chief', en slags ordfører, i en bydel i Naga, med høy status i sitt eget miljø. Macel og søsknene gikk på privatskoler og kinesiske skoler i Naga, en by sør på Luzon, den største øya i Filippinene. Etter videregående studerte hun på universitetet i Manila, og tok en bachelorgrad i utviklingsstudier. Hun har jobba i ulike interesseorganisasjoner, en fagforening, og en organisasjon for bærekraftig jordbruk.

– Etter å ha jobba noen år i Manila flytta jeg tilbake til Naga fordi foreldrene mine ville jeg skulle studere jus, de vil at jeg skal ha høyere utdannelse. Men da jeg flytta hjem, tenkte jeg at jeg må ta stilling til om jeg virkelig vil bli advokat, og kom til at jeg er for radikal til å bli advokat, sier hun.

"Jeg var skeptisk til å flytte til Norge, det var så fremmed for meg"

Istedenfor jusstudier ble det jobbing, hun havna i media.

– Og plutselig var jeg sjef for nyhetsavdelingen i et tv-selskap, kanskje omtrent som TV2 her, et privat kringkastingsselskap. Så fikk jeg en jobb i samme selskap i Manila. I noen år var jeg litt urolig på jobben, og fikk lyst til å studere litt videre.

Med ei søster som bodde i Australia, gift med en australsk mann, var Australia nærmere enn Europa eller USA. Hun fikk permisjon fra jobben, og begynte å studere media i Australia, og der traff hun den mannen hun kom til å gifte seg med.

MÅTTE LÆRE NORSK

– Da jeg kom til Norge, måtte jeg tenke på nytt hva jeg skulle gjøre. Jeg hadde hatt et veldig aktivt liv i Australia og i Filippinene. Jeg hadde intervjua presidenten og sånt, og plutselig sitter jeg her i en studentleilighet. Hva har jeg gjort med livet mitt? Jeg skjønte at jeg måtte lære norsk for å kunne søke jobb, og dermed begynte jeg på Rosenhoff, og fullførte første trinn av norskopplæringa. Og så fant jeg ut at jeg kunne studere, slik som mannen min, og vi kunne bli ferdige samtidig.

Macel starta på utviklingsstudier på Landbrukshøgskolen på Ås, og var godt fornøyd med å få sitt eget miljø. Sia hun fulgte engelskkurset på studiet, traff hun folk fra andre land som har Norad-stipend. Der var det studenter både fra Afrika og Asia, og noen fra USA og Canada.

– Det var norske studenter der også, men de var ikke veldig interesserte i å bli kjent med oss. De snakka norsk med hverandre, og da forstod ikke vi så mye. De ville gjerne være for seg selv. Når jeg diskuterer dette med mannen min, sier han at norske folk ikke er så vant med å treffe folk fra andre land, de vet ikke hvordan de skal oppføre seg, og så er de ikke så vant med å småprate.

Hun forteller om da mannen var på besøk hos hennes familie. Mora ble urolig, for på Filippinene blir det oppfatta som at du er sint eller ikke liker folka du er sammen med dersom du ikke sier noe.

– Mannen min er ikke flink med småprat, han bare sitter der og sier ikke noe. Jeg måtte forklare han at han måtte bli flinkere til å snakke med familien min. Hvorfor skal jeg si noe, viss jeg ikke har noe å si, spurte han. Nå vet jeg at det ikke har med uhøflighet å gjøre, man kan ikke akkurat snakke om været.

Men det snakker jo nordmenn mye om, synes du det er rart?

– Han kunne ikke snakke om været på Filippinene, for der er det bare to slags vær. Enten skinner sola, eller så regner det.

NY ORGANISASJON

I 2004 starta Macel og andre filippinske og norske aktivister en organisasjon i Norge.

– Jeg ville gjerne jobbe med politikk, med noe som hadde med både Filippinene og Norge å gjøre, ikke bare ha fest og nasjonal-

dag og samle inn penger til folk som trenger hjelp. Så traff jeg en delegasjon fra Nederland som var involvert i fredsforhandlinger med filippinske myndigheter, og tenkte at det ville være lurt å holde kontakt med dem for å finne ut hva som skjer, filippinske myndigheter er ikke så åpne om sånne ting.

Hun erfarte at det ikke var så lett å finne det filippinske miljøet i Norge. En del filippinere kom til Norge som arbeidere, og gifta seg med filippinsk partner. I de seinere åra har det kommet en del filippinske kvinner som har gifta seg med norske menn, eller som har jobba midlertidig som au pair.

– Pakistanerne som kom hit i 1970-åra har gifta seg med hverandre i det pakistanske miljøet, og har både andre og tredje generasjon som er integrerte, og har blitt både advokater og kjendiser. Men av filippinere finnes det ikke noen tilsvarende tredjegenerasjon som føler seg norsk. Det er et veldig ungt miljø på en måte. Noen har flytta til Canada, kanskje på grunn av språket.

– Jeg fant fram til norske aktivister, folk som er med i solidaritetsarbeid med filippinske aktivister, som har vært på Filippinene. Jeg engasjerte meg i Kalayaan, men fant ut at der er de fleste norske. Jeg ville inkludere Filippinene også, og tenkte at vi kunne etablere en organisasjon som kan bli både og, norske pluss filippinske som vil jobbe her. Vi kom til at vi kunne starte med et filippinsk ressurssenter. Vi driver først og fremst med informasjonsarbeid om Filippinene, for norske studenter som vil til Filippinene for å drive forskning, og norske journalister som skal til Filippinene kan ringe til meg og spørre om ting. Vi begynte med det.

"Vi var også en stemme fra det filippinske miljøet"

Vi var jo også en stemme fra det filippinske miljøet om hva vi syntes om fredsforhandlingene, så vi har hatt politiske aksjoner, og demonstrasjon foran UD for å dytte litt på fredsforhandlingene og arbeidet mot menneskerettighetsbrudd på Filippinene. Men vi fant fort ut at enten er folk for unge til å skjønne den politiske situasjonen og hva som skjer på Filippinene, eller så vet de ikke noe om landet. Vi fant ut at vi ville informere andre generasjon filippinere, og si til dem at dersom det er noe dere lurer på, så kan vi gjerne gi dere informasjon og orientering og diskutere litt. Så vi jobber litt med andre organisasjoner som har solidaritetsarbeid, sånn som Changemaker, og vi hjelper folk som skal reise til Filippinene med kontakter. Jeg har nytte av både mediekontakter og kontakter i fagforeningen på Filippinene.

Hvordan har det gått med dem som er andre generasjon her?
– Det var vanskelig å komme i kontakt med dem, de vet ingenting om Filippinene, foreldrene deres har bodd her hele livet, de er på en måte veldig integrert i det norske samfunnet.

STUDENTAKTIVIST

Var du like aktiv i Filippinene som du er her?
– Ja, jeg var studentaktivist, i en gruppe som jobba for utdanningsreformer, fordi folk betaler mye for utdanning og sånne ting.

Opplevde du forfølging eller restriksjoner på grunn av det?
– Ironisk nok har jeg opplevd forfølging da jeg jobba i media, men ikke da jeg var politisk aktiv. Jeg var ikke viktig nok som studentaktivist. En må være nokså høyt oppe i aktivistmiljøet for å bli forfulgt. Men da jeg jobba i media, fikk jeg noen trusler fordi jeg var veldig opptatt med rettferdighetsspørsmål. Jeg fikk klager fra militæret. Jeg hadde vært med på en ulykke med militærkjøretøy, vi ble tvunget ut av veien, jeg ble nesten drept. Det var da mora mi sa at du må gjøre noe annet enn å bli journalist.

Du ble ikke skada?
– Nei, heldigvis hadde jeg en veldig flink sjåfør. Problemet med å jobbe som journalist på Filippinene er at det er ulovlige aktiviteter som de ikke vil du skal få greie på, jeg vet ikke om det er korrupsjon eller ulovlig gambling. Jeg har fått tilbud om en blank sjekk for hver måned så jeg kan skrive hva jeg vil ha, og jeg har fått tilbud fra politiet om å få den bilen jeg vil ha, dersom jeg bare ikke skriver noe om ulovlig gambling. Jeg kan ikke være med på sånt. Dersom jeg gjør noe de ikke liker, blir jeg drept. Jeg takka høflig nei, forteller Macel.

Har du opplevd sånne ting i Norge når du har vært aktiv i forbindelse med ressurssenteret?
– Ikke ennå - men kanskje etter dette intervjuet, ler hun.

Hun er fortsatt Oslo-korrespondent for tvselskapet hun var ansatt i, og har nær kontakt med ambassaden.

– Men de vet jo også hva jeg driver med, at jeg er aktiv i politiske saker, og snakker med de politiske kontaktene i Nederland. Jeg er veldig åpen med dem, jeg må høre hva begge parter sier. Jeg har ikke opplevd noe negativt, men kanskje er de forsiktige med hva de sier til meg.

KIRKEGJENGER

Macel har også engasjert seg i den katolske filippinske menigheten i St. Olavs kirke i Oslo.

– Jeg fant ut at når du er ei kvinne som kommer til Norge, er det viktig å ha et miljø som du kan være en del av. Jeg oppdaga at den filippinske menigheten var åpen for meg. Da jeg hadde kontakt med de internasjonale studentene, fant jeg også ut mer om en del filippinske organisasjoner, det er mange lokale organisasjoner, folk som kommer fra samme by, holder sammen. Og det finnes også et filippinsk sykepleierforbund, Norway Chapter.

En del flytter til Canada etter å ha skaffa seg erfaring med arbeid utenlands.

– Det er lettere å finne jobb i Canada, særlig viss du har jobba utenlands før. Har du for eksempel papirer som viser at du har vært au pair, er det lett å få omsorgsarbeid i Canada, det er veldig attraktivt.

Au pair-kontrakter gjelder bare for to år, og bare opp til fylte 30 år.

"Når du som kvinne kommer til Norge, er det viktig å ha et miljø"

AU PAIR-FORBUD

Det kom filippinske au pairer til ressurssenteret.

– Vi måtte forklare dem hva slags rettigheter de har. Det hendte at jeg måtte ringe ambassaden og si at denne au pairen ønsker å skifte arbeidsgiver, men arbeidsgiveren vil ikke gi tilbake passet hennes. Og så ringte ambassaden arbeidsgiver og sa at det er ulovlig å ta passet, da må vi ringe politiet. Og så sier de at vi har jo avtalt at au pairen skal vaske huset først. Det var heldigvis ikke mange sånne saker, men alvorlig for den som ikke fikk passet sitt. Uten det hadde hun

ingen dokumentasjon på at hun oppholdt seg lovlig i Norge. Og for å skifte arbeid, måtte hun ha passet for å vise at hun hadde au pair-visum. Jeg prøver jevnlig å skrive om hva filippinere opplever i Norge som au pair.

For et par år sia deltok Macel på en stor au pair-konferanse i Oslo. Filippinske myndigheter har lagt ned forbud mot å jobbe i Norge som au pair, på grunn av utnyttinga, men det har ikke hindra at en del filippinske kvinner kommer hit som au pair.

– Forbudet gjør at situasjonen blir enda verre for dem som jobber som au pair. Når myndighetene bare sier det er forbudt, nytter det ikke å be dem om hjelp. Alle vet at de som kommer som au pair, kommer for å jobbe, ikke for kulturutveksling. Og da blir det utnytting dersom de ikke får skikkelig betalt. I løpet av konferansen fant ambassaden ut at forbudet gjør det enda verre, for da må au pairer betale bestikkelse til noen som kan gi dem tillatelse til å jobbe som au pair, og ambassaden har ingen oversikt.

En undersøkelse som ble gjort om au pairer i Norge i 2010 viste at sju av ti au pair-visum til Norge var gitt til filippinere, og tallet hadde økt fra 78 i 2000 til 2060 i 2008.

– Da kan ikke ambassaden ignorere det lenger, da må de gjøre noe, sier Macel.

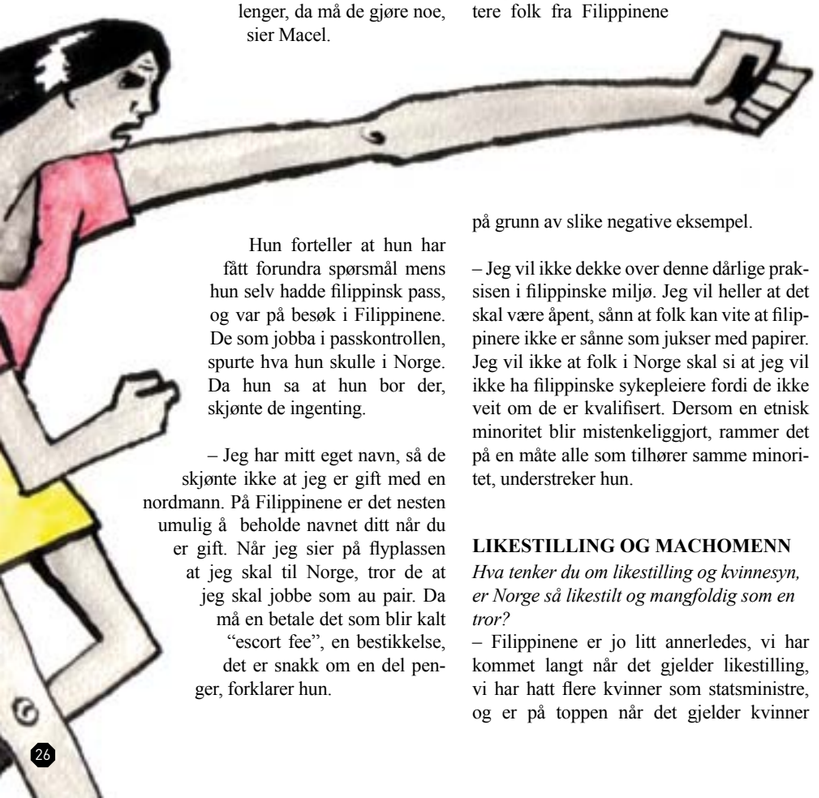

Hun forteller at hun har fått forundra spørsmål mens hun selv hadde filippinsk pass, og var på besøk i Filippinene. De som jobba i passkontrollen, spurte hva hun skulle i Norge. Da hun sa at hun bor der, skjønte de ingenting.

– Jeg har mitt eget navn, så de skjønte ikke at jeg er gift med en nordmann. På Filippinene er det nesten umulig å beholde navnet ditt når du er gift. Når jeg sier på flyplassen at jeg skal til Norge, tror de at jeg skal jobbe som au pair. Da må en betale det som blir kalt "escort fee", en bestikkelse, det er snakk om en del penger, forklarer hun.

SVINDEL

Det har utvikla seg et omfattende uformelt "system" etter at det ble forbudt å reise ut fra Filippinene for å jobbe som au pair. En kunne si at en skulle jobbe eller besøke familie i Singapore, og så få visum derfra til Norge. De som reiste direkte til Norge, har vanligvis en avtale med byrå fra et annet land, ofte har de jobba i andre asiatiske land før. I Hong Kong er det et stort miljø av filippinere som jobber som hushjelp. Men skal du til Norge, og sier du skal jobbe som au pair, kan du bli stoppa på flyplassen.

Noen gjør store penger på å tilby en såkalt "norgespakke", som skal inneholde nødvendige papirer og jobbtilbud, til sykepleiere som vil jobbe i Norge. Et stort rekrutteringsbyrå eid av ei filippinsk kvinne gift med en norsk mann har krevd 50.000 kroner for å ordne papirer og jobb.

– Men egentlig koster visumet bare 1300 kroner, så det er svindel. Når de har betalt så mye for å komme hit, blir det et problem å ha nok penger til å leve i Norge når pengene skal betales tilbake. Da blir det et problem for oss også, og dette har vi tatt opp i media.

Macel vil ikke at folk skal få et dårlig inntrykk av Filippinene, derfor vil hun ikke at Norge skal slutte å rekruttere folk fra Filippinene på grunn av slike negative eksempel.

– Jeg vil ikke dekke over denne dårlige praksisen i filippinske miljø. Jeg vil heller at det skal være åpent, sånn at folk kan vite at filippinere ikke er sånne som jukser med papirer. Jeg vil ikke at folk i Norge skal si at jeg vil ikke ha filippinske sykepleiere fordi de ikke veit om de er kvalifisert. Dersom en etnisk minoritet blir mistenkeliggjort, rammer det på en måte alle som tilhører samme minoritet, understreker hun.

LIKESTILLING OG MACHOMENN

Hva tenker du om likestilling og kvinnesyn, er Norge så likestilt og mangfoldig som en tror?

– Filippinene er jo litt annerledes, vi har kommet langt når det gjelder likestilling, vi har hatt flere kvinner som statsministre, og er på toppen når det gjelder kvinner i næringslivet, til og med bedre enn Norge. Er ikke sikker på om vi er på toppen eller nummer to eller tre etter FN sine tall. Vi har masse kjente kvinner i sentrale posisjoner i forretningsverdenen. Vi kommer fra et machosamfunn, men kvinner har høy utdanning, og det er flere kvinner enn menn med høy utdanning i Filippinene. Vi har for eksempel mange kvinner som er leger og advokater. Kvinner har lik arverett til både forretninger og jordbruk, det er ikke slik at foreldre heller gir eiendom eller virksomhet videre til sønnen enn til dattera.

Macel har fått påminninger om at hun er ei dominerende kvinne. Da hun studerte på Ås, sa afrikanske menn at "Filipinas eat men for breakfast".

– Jeg er vanligvis leder når vi har en sånn gruppe, jeg vil bestemme og jeg er litt kontrollfreak. Da jeg var i Bangladesh, var det en mann som ikke likte det jeg sa, og så slo han meg. Da slo jeg tilbake, og han var helt i sjokk. Han sa det var første gang ei kvinne hadde slått han. Jeg vil ikke bare gråte og si stakkar meg fordi jeg har blitt slått av en mann. Jeg slår tilbake.

"I Bangladesh, var det en mann som ikke likte det jeg sa, og så slo han meg. Da slo jeg tilbake, og han var helt i sjokk"

Hun mener det særlig er i middelklassen som har fått tilgang til utdanning at det er akseptabelt at kvinner også har ledende jobber.

– Jeg har jo også hatt nyhetsteam med mannlige reportere, så det er ikke umulig for ei kvinne å ha en lederstilling.

Hvordan er det når kvinner får barn, vil det være greit å fortsette å jobbe da?

– Ja, vanligvis fortsetter de, det har jo noe med kultur å gjøre. Det er gjerne foreldre og kusiner i nærheten, og det er lett å få hushjelp viss du trenger det. Det som mangler på Filippinene, er en sånn mammapermisjon som vi har i Norge. Vi har ikke et sånt offentlig velferdssystem som her, for vi har ikke noen oljepenger. Ikke ennå, kanskje vi skal finne olje? Men bortsett fra de statlige ordningene, synes jeg ikke det er noen stor forskjell mellom likestilling på Filippinene og her.

Hvordan er arbeidsdelinga mellom deg og mannen din?

– Han gjør det meste, det er ikke noen fordeling, ler hun. Han vasker klær og lager mat, og jeg sitter her... Det er selvsagt en spøk. Men vi forsøker å ha et sånt perspektiv at vi er likestilte. Det hjelper at jeg kommer fra en familie der mammaen min er sjefen i familien. Det er sterke kvinner i familien. Og selvsagt har jeg valgt en mann som har samme syn som jeg. Jeg sa til mamma at det er en grunn til at jeg ikke gifta meg med en filippinsk mann, for da ville det blitt mye bråk. Det er en del filippinske menn som har sagt til meg at dersom du vil kvitte deg med jobben din, så vil jeg gifte meg med deg. Så da sa jeg at da vil jeg aldri bli gift.

– Menn på Filippinene vil være den som bestemmer i familien. Men på grunn av globaliseringa må kvinnene jobbe for å tjene mer. Så makta i familien har blitt litt omvendt nå. Dattera til bonden flytter til byen for å jobbe med elektroniske bildeler, som er stor industri på Filippinene, og tjener mer penger enn mannen som kjører drosje eller kollektivtransport. De som har økonomisk makt, har også politisk makt.

KVINNEMAKT OG VOLD

Macel peker på at dette også gjelder au pairer. De er vanligvis gift og har barn, og sender penger hjem. Når de kommer hjem, kan de bestemme over familien. På grunn av at arbeidssituasjonen har endra seg de siste åra, står ikke machokulturen så sterkt lenger.

– Men paradoksalt nok har det også blitt mer vold mot kvinner, fordi mennenes posisjon har blitt trua økonomisk og politisk. Viss kvinner begynner å bestemme over alt, vil mennene prøve å gjøre noe for å stoppe dem. Det har også skjedd i norske familier.

Macel forteller at hun har lært å lage mat og vaske klær av faren sin.

– For meg er det vanlig å se menn gjøre det samme som mannen min gjør. Jeg har ikke lært noe av mora mi.

Noe du vil si om situasjonen for innvandrerkvinner i Norge?

– Det vondeste jeg har opplevd i Norge, er at det ikke er lett å finne jobb. Det er ikke lett å få en jobb som jeg vil ha og er kvalifisert for. Jeg har jobba en del, på en kafé og i en interesseorganisasjon, men jeg fant ut at det blant nordmenn er motstand mot å jobbe sammen med folk fra andre nasjonaliteter.

Før dattera ble født jobba Macel på en kafé med norske kollegaer.

– Jeg måtte gjøre det de andre ikke vil gjøre. Viss de ikke vil vaske kaffetrakteren, så er det min jobb. Jeg føler meg ikke likestilt med dem. Jeg føler meg litt diskriminert når det gjelder arbeidsoppgaver på jobben.

Men du jobber som korrespondent også, er det noe du kan leve av?

– Jeg kan ikke få gjort så mye av det så lenge dattera mi er så lita. Jeg kan ikke komme ut og få gjort intervju når jeg ammer. Jeg har en identitet som en som jobber, men er ikke optimist når det gjelder å finne en jobb jeg er kvalifisert for når jeg skal begynne å jobbe igjen. Kanskje trenger jeg mer nettverk, kanskje trenger jeg mer erfaring, og kanskje må jeg gå på norskkurs igjen?

Macel har merka at jobbsituasjonen virker inn på språkkunnskapen.

– Når jeg skal holde foredrag, må jeg snakke engelsk, jeg tør ikke gjøre det på norsk. Men da jeg jobba i den norske interesseorganisasjonen, snakka jeg bare norsk, og jeg fant ut at vokabularet mitt er bra. Men da jeg slutta fordi jeg var gravid, ble det bare engelsk. Nå har jeg stor nytte av at toåringen min snakker norsk. Han sier ord jeg ikke kjenner, og når jeg spør, sier han at det hørte han i barnehagen. På en måte har det vært en ulempe å kunne snakke engelsk, da var det ikke så viktig å lære norsk med en gang. Men det hjelper å jobbe i et norsk firma, da blir du tvunget til å snakke norsk, sier Macel.

"Det vondeste jeg har opplevd i Norge, er at det ikke er lett å finne jobb"

Intervjua av:
ELLEN RØSJØ
SADIA HUSSAIN

FAKTABOKS

Maria Cecilia Ingles, født i 1969 i Naga, Filippinene. Kom til Norge i 2002. Leder for Filippinsk ressurssenter.

Macel har jobba i ulike interesseorganisasjoner og som tv-journalist og nyhetsleder på Filippinene. Hun er Oslo-korrespondent for det samme tv-selskapet i Norge. I Norge tok Macel en bachelorgrad i utviklingsstudier. Her har hun jobba i en interesseorganisasjon og på kafé.

Politisk flyktning

Susan Savare Rakhsh fra Iran tror at det å ta vare på sin egen kultur kan gjøre det lettere å bli integrert i en annen kultur. Men etter 25 år kjenner hun seg ennå ikke hjemme i Oslo.

Susan Rakhsh kom til Norge som politisk flyktning i 1986. Hun kommer fra en middelklassefamilie i Nord-Iran, men vokste opp hos en tante i Teheran. Hun flytta tilbake til foreldrene da hun var femten år, og gikk på videregående skole der. Faren var banksjef og moren var hjemmeværende. Faren var på 1950-tallet en revolusjonær, og med i "Mossadegh-bevegelsen".

Susan forteller at hun ble inspirert av en rettssak mot 12 politiske aktivister. De som inspirerte henne var en filmregissør og en journalist som var med i venstrebevegelsen. Rettssaken gikk direkte på TV i flere uker mens Susan bodde i Teheran. Til slutt fikk de to dødsdom og ble henretta.

– Jeg ble særlig påvirka av journalisten. Han forsvarte seg selv og holdt en modig forsvarstale. Jeg var bare 13 år gammel og begynte å stille spørsmål om hvorfor så mange var mot monarkiet. Jeg hadde en lærer som advarte meg om hvor farlig det er å stille spørsmål. Men en dag ga han meg adressen til en bokhandel der jeg kunne få tak i bøker. Det var stort sett bøker av forfattere fra venstrebevegelsen. Venstrebevegelsen var stort sett marxister.

– Jeg ble kjent med venstrebevegelsen i Iran. Den tida var venstrebevegelsen delt i to grupper, en var Tudeh-partiet som var knyttet til Sovjetunionen og den andre Fadayan som var en militant organisasjon. Fadayan betyr "de som ofrer seg for folk". Min far var medlem i Tudeh-partiet på 50-tallet. Etter at Mossadegh-bevegelsen mislyktes, mistet far sin tro på venstrebevegelsen, forteller Susan.

UNG REVOLUSJONÆR

Susan flytta tilbake til Nord-Iran i 1975, og i 1977 starta revolusjonen.

– Jeg leste en del, mens jeg hele tida stilte spørsmål og ble engasjert på skolen. Jeg kom i kontakt med Fadayan i 1978. Jeg ble en del av den revolusjonen. Monarkiet måtte bort, det var det vi ønska, sier hun.

– Med Khomeini ble det islamske regimet etablert i 1979, og i begynnelsen fikk han støtte fra venstrebevegelsen. Fra1981 begynte massakreringa av folk på venstresida, og bevegelsen ble forbudt etter ordre fra Khomeini. Seinere ble organisasjonen Fadayan delt.

"Flertallet mistet troen på væpnet kamp. Jeg trodde aldri på militarismen, jeg hater våpen"

– Flertallet mistet troen på væpnet kamp. Jeg trodde aldri på militarismen, jeg hater våpen, jeg ville ikke være med i de gruppene som skulle ta opp våpen igjen. Derfor ble jeg med i den gruppa som mente at vi måtte fortsette kampen politisk, ikke militært. Mange spør oss hvorfor venstrebevegelsen støtta en islamsk revolusjon. Vi hadde en teori om at revolusjonen skulle være en overgang til sosialismen. Rett etter revolusjonen skjønte vi at det var en stor tabbe å støtte Khomeini, sier Susan.

Den første ordren som kom, var at kvinner måtte bruke hijab.

– 8. mars 1979 var vi nesten femti tusen kvinner som demonstrerte mot hijab og mot familieloven i Teheran. Etter mange års kamp klarte vi å få en reform i familieloven i 1962. Den nye loven ga kvinner mer rettigheter. Khomeini endra loven slik at sharialoven kom tilbake rett etter at han kom til makta. Vi demonstrerte og protesterte mot det, men fikk ingen støtte fra storsamfunnet. Til og med venstrebevegelsen fordømte oss. Da klarte Khomeini det han ønska, å tvinge oss kvinner til å bruke hijab. Vi fortsatte å arbeide i organisasjonen, men måtte gå under jorda, forteller hun.

– Det var en veldig farlig situasjon, mange ble henretta.

En kjenning som jobba i det islamske politiet (Pasdaran) hadde to ganger advart Susan om at hun stod i fare for å bli arrestert. Hun reiste først til Teheran og ble der i noen dager, og håpa at saken skulle bli borte, slik at hun kunne komme tilbake. Hun jobba på den tida som tannpleier på en privat tannklinikk.

Susan forteller at de fleste av hennes generasjon var med i revolusjonen, enten fra venstrebevegelsen eller fra den islamske bevegelsen. Og den islamske bevegelsen var todelt, en del var mot regimet, en del var med regimet. De som var mot regimet, ble kalt mujahedin, mange av dem ble også henretta.

I 1986 var situasjonen blitt så vanskelig at ingen kunne fortsette arbeidet i organisasjonen. Mange av lederne var henretta, eller hadde flytta ut og var i eksil.

– Da hadde vi ikke noe valg, vi måtte flykte fra Iran, sier Susan.

LANG VEI TIL NORGE

Hun kom til Norge i 1986 etter ei lang og vanskelig reise. Fordi det ikke var mulig å

reise ut på lovlig vis, kunne hun ikke reise med fly. Hun gjetta at hun stod på lista over dem som skulle arresteres, og at hun ville bli arrestert dersom hun kom til flyplassen.

– Det var en veldig farlig situasjon, både for meg og for familien min. Jeg ble oppringt på jobben og hjemme, de sa de skulle arrestere meg. Jeg fikk masse trusler som jeg måtte holde hemmelig for både arbeidsgiveren og familien min for ikke å skremme dem. Det skjedde stadig plutselige angrep mot familier, hus ble ødelagt, folk ble arrestert. Derfor blefaren min enig i at jeg skulle flykte til utlandet.

– Jeg og en barndomsvenninne bestemte oss for å flykte sammen. Hun var gift og hadde et barn, jeg var ikke gift. Vi flykta til Tyrkia, dit kom vi med buss. Vi måtte vente nesten en og en halv dag på grensa mellom Iran og Tyrkia mens vi ble sjekka og kontrollert, heldigvis hadde ikke den grensestasjonen listene over alle som skulle arresteres.

Susan kom seg over grensa. Hun hadde pass, men hun kunne ikke komme videre med sitt eget pass. Hun prøvde å kontakte FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), men skjønte at det var nesten umulig å oppnå å bli registrert, og om det skulle lykkes, kunne det bli to-tre år å vente i Tyrkia.

– På den tida var det umulig å være alene i Tyrkia for ei ung jente. Jeg valgte å bli med på å bli smugla videre. Jeg vet det var ulovlig, men noen ganger finnes det ikke andre alternativ, sier hun. De som ble smugla videre, fikk falske pass og falske navn. Susan hadde ingen plan om å flykte til Norge, men på den tida hun kom til Tyrkia, var Norge det eneste landet som fremdeles hadde dørene åpne for flyktninger. Dermed kom hun til Norge.

VANSKELIG START

Hvordan opplevde du å komme til Norge, hvordan ble du mottatt?

– Det er den verste historien, jeg gråter nesten hver gang jeg tenker på det. Jeg var en veldig oppegående kvinne, jeg hadde alltid jobba og tjent mine egne penger, selv om det var en politisk svært vanskelig situasjon. Da vi kom til flyplassen i Norge, vi var ni-ti stykker på omtrent samme alder, mellom 23 og 29 år, måtte vi kvitte oss med passene våre før vi kom til identitetskontrollen.

Smuglerne hadde insistert på at ingen legitimasjon måtte leveres til politiet. Susan og de andre i gruppa ødela passene og kasta dem i toalettene.

– Mitt første møte med Norge var en veldig høy, stor politidame. Det virka som hun var tre ganger høyere enn meg. Med et sint, aggressivt ansikt. Hun spurte hva vi skulle gjøre her. Vi sa at vi kom fra Iran, og at vi ville søke asyl. Vi ble tatt med til et rom og stilt opp mot en vegg som kriminelle for å bli tatt bilder av. Og deretter fingeravtrykk. Etter å ha vært i Tyrkia i 28 vanskelige dager, der politiet var etter iranere for å sende dem tilbake til Iran, var det tøft å bli møtt på denne måten av politiet i Oslo, i et land med frihetsidealer.

Susan og gruppa hun kom sammen med, ble kjørt til et hotell, og dagen etter måtte de til intervju.

– Det var forferdelig, de spurte om hvilken organisasjon jeg kom fra, hva jeg hadde gjort, og jeg ville ikke si noen ting, for noen av mine kamerater var fortsatt i Iran. Jeg stolte ikke på norsk politi, vi hadde hørt at de solgte informasjon. Jeg vet ikke hvor riktig det var, men på den tida var det veldig mye sånne spekulasjoner. Jeg sa at jeg var fra venstrebevegelsen, at jeg jobba med en organisasjon som het Fadayan. Men når de spurte hvem som var ansvarlig for min gruppe, og sånne ting, sa jeg at dessverre, det kan jeg ikke svare på. De ville til og med ha mitt dekknavn i organisasjonen, men heller ikke det kunne jeg svare på. Da tenkte jeg at de ville sende meg tilbake. Men på den tida var det ikke så vanskelig for iranere, fordi Iran var i krig med Irak, og hele verden var imot regimet i Iran da.

– Etter intervju ble vi kjørt til en båt i Drammen, og bodde der ei uke, dette var lenge før det var etablert asylmottak i Sandvika.
Det var et forferdelig sted å bo, det var menn med narkotika der, og jeg holdt meg stort sett på rommet, jeg kom ikke ut, forteller Susan.

Etter det fikk hun plass på et asylmottak på Vestlandet. Der var hun eneste ugifte unge jente sammen med mange iranske familier.

– Alle var veldig frustrerte og hadde tragiske historier bak seg, de hadde vært i Tyrkia eller Pakistan som andreland mens de var på flukt.

NORSKKURS PÅ SPAREBLUSS

– Det var mye bråk på asylmottaket. Vi fikk også problemer med han som eide stedet. Det var egentlig et turistsenter for folk som skulle gå på ski. Dette var før Utlendingsdirektoratet var etablert, eieren av stedet var ansvarlig for norskkurs, og han ville bruke minst mulig penger på det. Ei halvt norsk, halvt israelsk jente skulle undervise, men hun hadde problemer med norsken selv, hver gang vi spurte om noe, kunne hun ikke svare.

Etterpå kom en annen person som heller ikke var særlig flink.

Etter to måneder flytta Susan til et annet mottak, et mottak som lå langt fra nærmeste tettsted.

– Der bodde jeg heldigvis bare fem uker. Etterpå fikk jeg beskjed om at Hamar kommune ville ta imot meg. Da ble jeg veldig glad. Før jeg flytta, tok jeg kontakt med organisasjonen min – Fadayan – gjennom en kamerat som jeg kjente fra før fra Iran, og vi begynte å jobbe. Det første jeg begynte med etter at jeg flytta til Hamar, var et iransk radioprogram, jeg fikk tilbud om å være programleder.

" Susan var eneste kvinne som var med i en sultestreik sammen med fjorten menn i Oslo"

For Susan tok det ni måneder fra hun kom til Norge til hun fikk oppholdstillatelse.

– Den gangen kunne jeg flytte til Hamar før jeg hadde fått oppholdstillatelse, nå er dette blitt mye strengere, nå kan asylsøkere ikke flytte fra mottak før oppholdstillatelsen er i orden.

– På den tida var Norge mye mykere, nå er Norge ett av de strengeste landene i verden. Men kanskje var det litt forskjell på hvor en kom fra. På samme tid som oss kom det mange irakere som fikk avslag, dette var og er avhengig av internasjonal politikk. Den gangen støtta Norge Saddam Hussein, og var imot regimet i Iran, og vi som kom på grunn av krig og politiske problemer i Iran, fikk lett opphold, mens irakerne fikk avslag. Dette har endra seg seinere.

KVINNEPOLITIKK OG SULTESTREIK

Og du fortsatte det politiske arbeidet i Norge?

– Ja. De siste åra i Iran ble jeg veldig opptatt av kvinnespørsmål. Men i begynnelsen av revolusjonen var det mange sosialister og marxister som trodde at dersom vi fikk et sosialistisk samfunn, ville alle få sine rettigheter, og det ville ikke være bruk for kvinnekamp. Veldig fort etter revolusjonen skjønte jeg at det var feil. Jeg begynte å lese mer, og leste veldig mye om kvinnekamp og kvinners situasjon rundt i verden.

– Clara Zetkin og Rosa Luxemburg var mine idoler. Jeg engasjerte meg mer og mer i kvinnespørsmål. Den siste tida i Iran var all organisering forbudt, men da jeg fikk kontakt med kamerater her i Norge, ble det ny aktivitet, og jeg ble leder i kvinnekomiteen i organisasjonen i Norge. Organiasjonen var etablert her i landet omtrent ett år tidligere, men de var nesten alle gutter. Jeg var første kvinne, men etter meg kom en del familier, og kvinnene jobba sammen med meg i kvinnekomiteen. Vi prøvde å samarbeide med andre venstresidegrupper også. I forbindelse med Nordisk Forum i 1988 var vi veldig aktive. Etter hvert ble det flere iranske grupper, vi prøvde å lage en iransk kvinneforening, den jobba vi med fra 1987 til 1989. I 1987-88 var det en stor massakrering av politiske fanger i Iran. Da bestemte vi oss for å samarbeide veldig tett for å få verden til å presse regimet til å stoppe massakreringene.

Susan var eneste kvinne som var med i en sultestreik sammen med fjorten menn i Oslo. Sultestreiken fikk medieomtale.

– Vi prøvde å fortelle folk i Norge hva som skjedde i Iran. Det var et problem at jeg ikke kunne språket godt, vi var avhengige av tolk, og der opplevde jeg at våre menn var skikkelig patriarkalske. På den pressekonferansen vi hadde, fikk jeg nesten ikke mulighet til å snakke. Selv om norske media var interesserte i å snakke med meg som var eneste kvinne blant så mange menn, pressa de meg likevel bort, og sa at det var fordi jeg ikke kunne språket så godt og de kunne språket bedre. Men det kunne ikke være årsaken. Jeg ville si noe om kvinners situasjon i Iran. Der begynte mitt problem med organisasjonen. For å kunne jobbe videre måtte jeg sette dem på plass. Jeg måtte vise at vi kvinner har stemme, at vi kan snakke for oss selv.

Vil du si at det var sexisme du møtte?

– Jeg kaller det patriarkalisme. Mennene ignorerte meg fordi jeg var kvinne. Selv om jeg var leder i kvinnekomiteen, og skulle sitte i styret i organisasjonen, opplevde jeg

hele tida at jeg ble ignorert. Til slutt fant jeg ut at dette ikke går. I 1989 slutta jeg å jobbe i Fadayan.

“ Iransk kvinneforening ble et vanskelig prosjekt”

VANSKELIG KVINNEFORENING

I 1987 ble Susan kjent med Fakhra Salimi og Foreign Women’s Group, forløperen for MiRA-senteret.

– Da skjønte jeg at det fantes en organisert kvinnebevegelse for innvandrerkvinner i Norge, og jeg måtte den veien, samtidig som jeg gjerne ville jobbe med iranske kvinner gjennom en iransk kvinneforening som jeg og noen andre kvinner etablerte i 1988.

Men Iransk kvinneforening ble et vanskelig prosjekt.

– Vi klarte ikke å holde sammen på grunn av at våre ulike politiske og ideologiske holdninger ble viktigere enn kvinneperspektivet.

Var det ulike syn på utviklinga i Iran som skapte problemer? Jobba dere ikke med spørsmål her i Norge?

– Jo. Da vi etablerte gruppa, tenkte vi hovedsakelig på iranske kvinner som bor i Norge. Vi hadde møter, vi arrangerte fest og inviterte kvinner på nyttår og på 8. mars. Vi hadde to oppgaver, den ene var å organisere iranske kvinner i Norge, den andre var å fortelle det norske samfunnet hvordan situasjonen var for kvinner i Iran. Det var veldig tungt å jobbe med.

Etter at Susan ble kjent med Foreign Women’s, Group etablerte hun og en norsk lærer og kvinneaktivist den første flerkulturelle kvinneorganisasjonen på Hamar. Organisasjonen fikk masse omtale i lokale media.

Etter 1989 slutta Susan å jobbe med iranske grupper i Norge, og prøvde å få kontakt med iranske kvinner i andre land. Da kom hun i kontakt med Iranian Women Study Foundation, som ble etablert i USA, og har konferanse ett eller annet sted i verden hvert år.

IRANSK OG INTERNASJONALT

Fra 1995 begynte hun igjen å jobbe med iranske kvinnespørsmål.

– Jeg begynte å skrive og å holde foredrag. Jeg skrev en del i iranske aviser på den tida. I 1995 hadde jeg vært utsending for MiRA-senteret til FNs internasjonale kvinnekonferanse i Beijing. Det ga meg en sjanse til å komme med i det iranske nettverket igjen, og jeg fikk kontakter i Frankrike, USA, England og flere steder. Jeg skrev en del i ulike publikasjoner, og etter hvert ble jeg invitert til Frankrike og Tyskland for å holde foredrag om kvinnespørsmål i Iran. For eksempel om hvordan sharialoven tolkes i Iran, hvordan diskrimineringa fungerer, hvordan kvinner blir behandla.

Samtidig studerte hun. Hun begynte å studere sosiologi, og tok kvinnebevegelser i Iran og Egypt som hovedproblemstilling.

I Beijing ble Susan også kjent med kvinner fra andre land i Midtøsten. I 2002 ble hun invitert til Kairo og holdt foredrag på en konferanse som Nawal El-Saadawi arrangerte.

– Jeg jobber fortsatt med Midtøsten og kvinnespørsmål, med hovedfokus på Iran. I dag er det en veldig sterk kvinnebevegelse i Iran. De driver med en kampanje som de kaller en million signaturkampanje. Vi prøver å støtte dem fra utlandet, forteller hun. Etter valgfusk i Iran i 2009, begynte folk å protestere mot regimet.

– Mange ble drept, mange arrestert, og blant dem mange kvinner. Mange av dem som var med regimet tidligere har slått seg sammen med opposisjonen, og måtte flykte fra Iran nå. Det gjorde at vi begynte å organisere oss her, men det var ikke lett. Det er uenighet mellom grupper og generasjoner. Men vi har kontakt. Vi prøver å vise hvor brutalt det iranske regimet er, hvor farlig det er for kvinner.

“Oslo forandra seg veldig mye i løpet av 1990-tallet”

FORDOMMER OM IRAN

Hvordan synes du Oslo har forandra seg sia du flytta hit i 1988?

– Den gangen var det veldig få innvandrer-restauranter og -butikker i Oslo. Det var en butikk i Trondheimsveien der jeg kunne handle for å lage iransk mat. Dit måtte jeg dra fra Holmlia for å handle. Men Oslo forandra seg veldig mye i løpet av 1990-tallet. Susan har opplevd å få mange merkelige spørsmål når hun fortalte at hun kom fra Iran. Noen spurte hvor Iran var, andre lurte på om det fantes biler i Iran. I den første tida i Oslo bodde hun på en liten hybel hos en gammel dame, og avtalen var at hun skulle hjelpe henne litt i huset mot å betale mindre i husleie.

– Første gang jeg skulle støvsuge, prøvde hun å vise meg hva en støvsuger er, hvordan den virker, hvordan jeg skulle sette i kontakten. Jeg var sjokkert. Hvor trodde hun jeg kom fra? Og dette var en dame som hadde vært lærer, og hadde reist rundt i verden, hun fortalte til og med at hun hadde vært i Iran på 1950-tallet!

Susan hadde flytta til Oslo fordi hun fikk plass på tannpleierskolen, hun hadde vært tannpleier i Iran. På skolen var hun første og eneste student med innvandrerbakgrunn. Etter to måneder ble hun innkalt til rektors kontor.

– Hun fortalte meg at jeg hadde veldig vond lukt, jeg måtte passe på hva jeg spiste, ikke spise krydder, ikke spise pizza. Jeg snakka ikke norsk veldig godt på den tida, men det var ikke språket som var problemet. Jeg ble så sjokkert at jeg ble helt stum. Det var noe som satt fast i halsen, kroppen min begynte å skjelve, og jeg tenkte, herregud, hva har jeg gjort med livet mitt? Jeg er vant til å dusje hver dag, og jeg lagde jo ikke mye iransk mat heller.

Da Susan kom hjem, ringte hun til sin far og sa at hun skulle komme tilbake, hun vil ikke være her.

– Nei, sa han, du vet at her vil du bli arrestert og torturert. Tror du det er bedre her? Jeg svarte at jeg vil heller gå i fengsel, jeg vil heller bli henretta, men jeg klarer ikke å bli fornærma på denne måten. Min far var en veldig sterk person, han greide å overbevise meg om at jeg måtte kjempe videre. Jeg fortsatte på denne skolen nesten til april året etter. Men det var forferdelig å være der. Jeg var helt isolert. Det ble så ille psykisk at jeg dusja tre ganger om dagen, likevel mente de at jeg hadde vond lukt, og jeg følte selv at jeg hadde vond lukt. Det var en stor psykisk belastning.

– En gang jeg satt alene i klasserommet, kom en av de andre studentene plutselig inn, og uten å spørre meg åpna hun vinduet. Det var 10-12 kuldegrader ute. Så kom hun bort til meg og sa “Susan, du lukter vondt i dag”. Jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre, uansett hva slags parfyme eller deodorant jeg brukte, eller hva slags klær jeg brukte, hadde jeg dårlig lukt. Jeg hadde hatt magesår sia jeg var 17 år, og tenkte det kanskje kunne være forklaringa. Jeg satt hele tida og holdt munnen igjen, men det var ikke det. Til slutt orka jeg ikke mer, og slutta på skolen. Magesåret ble så dårlig, særlig etter sultestreiken, at jeg fikk mageblødning og ble kjørt på sykehus.

MER FLERKULTURELT

Tror du slike ting har blitt bedre nå?

– Ja. Norge har blitt mer flerkulturelt. Flere kjenner folk som ikke er norske. Men noen grupper er alltid ofre. Nå er det ikke så ofte pakistanere og iranere som det var på 1980-tallet, nå er det kanskje somaliere som er mest utsatt. Noen av de norske vil alltid ha noen å fordømme, noen de kan være bedre enn. Samfunnet var veldig lukket den gangen. Innvandring og flerkulturalisme var veldig nytt i Norge. Men nå tror jeg det norske samfunnet er mer integrert, og aksepterer de endringene som har kommet, variasjonene og fargene som finnes. Nå er det mange som liker å gå på kinesiske restauranter og indiske restauranter, den gangen var det mye mer skepsis til kinesisk og indisk mat.

“ Ja. Norge har blitt mer flerkulturelt. Flere kjenner folk som ikke er norske”

Vil du definere mye av det du har opplevd som rasisme?

– Jeg er veldig forsiktig med å bruke begrepet rasisme, for på den tida tror jeg kanskje ikke det var bevisst rasistiske holdninger. Til og med hun som sa til meg at jeg må ta jobber som hun ikke orker å ta, for henne var det en selvfølge at de som kommer, er svakere enn dem som bor her fra før.

– Jeg bruker veldig sjelden ordet rasisme. Men det er en del fordommer. Nå er det for eksempel en masse fordommer om somaliere. Det er mange flinke somaliske kvinner, men generelt er det et bilde av at alle somaliske kvinner er sosialklienter, og at ingen går på norskkurs. Men det er ikke sant.

Hva tenker du om kvinneorganisering – er det bruk for innvandrerkvinneforeninger eller iranske kvinneforeninger, og hva skulle i så fall være viktige oppgaver for dem?
– Jeg tror at det å ta vare på sin egen kultur kan gjøre det lettere å bli integrert i en annen kultur. Derfor er det viktig at en i tillegg til multikulturelle aktiviteter og organisering som vi har på tvers av kultur og nasjonalitet også tar vare på sin egen kultur og sine egne folk og hjelper dem på en organisert måte.

– Jeg synes de nasjonalitetene som har sine egne organisasjoner her, har en bedre stemme enn de som ikke har det. Men jeg ser også at det kan være vanskelig for forskjellige grupper. I iranske miljøer ser jeg at det er vanskelig, mange orker ikke lenger, mange av de veldig initiativrike og engasjerte trakk seg etter hvert. Jeg tror det var mye skuffelse over at vi ikke klarte det bedre. Situasjonen i Iran var så komplisert at det påvirka folk som levde utenfor Iran også, sier Susan.

> *"Det å ta vare på sin egen kultur kan gjøre det lettere å bli integrert i en annen kultur"*

Hun har tro på at dette vil endre seg med nye generasjoner. De barna som vokser opp i Norge, ser på Iran som foreldrenes hjemland, ikke sitt eget. Selv om de besøker Iran sammen med foreldrene, er de bare på besøk. Når de kommer tilbake til Norge, er det her de er hjemme.

– Vi er revolusjonsgenerasjonen. For våre barn som vokser opp her, er revolusjonen bare historie som finnes i bøker. 95 prosent av barna har ikke den tilknytningen til hjemlandet som foreldrene har.

Hva skal til for at du skal føle deg hjemme i Oslo?
– Etter 25 år i Norge føler jeg meg ikke hjemme i Norge. Fortsatt ser jeg at vi blir behandla annerledes, selv om mye er blitt bedre. På 90-tallet var jeg så provosert over alle som spurte hvor jeg kom fra, og jeg var lei av å få spørsmål om jeg trivdes i Norge, og om når jeg skulle reise tilbake. Men etter 25 år må dette være hjemmet mitt. Jeg vet at folk som har flytta fra Nord-Norge til Oslo har opplevd mye av det samme. Det er greit at folk er nysgjerrige, men med så mange spørsmål om dine private følelser, føler man seg automatisk ekskludert.

Susan (i midten) sammen med fra venstre Ellen Røsjø (Oslo byarkiv), Vasanthy Francis, Fasil Yehdega, Fakhra Salimi, Regina Adahada og Ayesha Iqbal Khan

Da Susan begynte å skrive hovedoppgave om kvinnebevegelsen i Midtøsten, fikk hun mange spørsmål om den fantes, og ble overraska over at norske akademikere kunne stille dette spørsmålet.

– En dag måtte jeg spørre "Har dere hørt om Nawal El-Saadawi, hun har vært i Norge mange ganger? Har dere hørt om Fatema Mernissi?" Da Shirin Ebadi fikk nobelprisen, slutta de å spørre. Da skjønte de at det finnes kvinner i Midtøsten som kjemper for kvinners rettigheter.

Susan har tro på at dette vil forandre seg, men spør om ikke media bør være mer aktive i å vise fram det mangfoldet som faktisk fins i Oslo.

– Egentlig er det veldig fint å ha mange forskjellige kulturer her, det er vakkert med forskjellige restauranter med forskjellig lukt og forskjellige menyer. Det er en globalisert verden, ingen kan stoppe det, og jeg håper Oslo skal bli bedre etter hvert, sier Susan.

Intervjua av:
FAKHRA SALIMI
THUVARAGA ILEN SIMONSEN

FAKTABOKS

Susan Rakhsh, født i Gilan-provinsen i Iran i 1961. Kom til Norge i 1986. Hun har bakgrunn fra iransk venstrebevegelse.
I Norge har Susan Rakhsh studert sosiologi og hennes fagkrets er kvinnebevegelse i den islamske verden. Hun er spesielt opptatt av kvinners rettigheter i Midtøsten. Hun skriver og holder foredrag om kvinners rettigheter i islamske land og har etablert nettsida, "Network for Women's Movement in the Middle East", www.nwmme.net.

I Norge jobber hun med innvandrer- og flyktningkvinners rettigheter. Fra 1995 til 2001 jobbet hun som rådgiver på MiRA - Ressurssenter for innvandrer- og flyktningkvinner. I de siste fire årene har hun vært styremedlem.

Susan Rakhsh har vært styremedlem i SVs kvinnepolitiske utvalg i 10 år. Hun meldte seg ut av partiet i protest mot partiets støtte til krig i 2011.

Hun har ledet prosjektet "Training for Trainers" for palestinske kvinner på Vestbredden og i Gaza i fire år.
Hun er medlem av styret i Stiftelsen Kvinneuniversitetet i Norden.

Mot kjønnslemlesting

Minoritetskvinner trenger informasjon om både rettigheter, plikter og muligheter i det norske samfunnet, sier Regina Adahada.

Regina Adahada kom til Norge i 1977. Hun var 25 år. Mannen var kommet hit først, og hun kom etter ved familiegjenforening. Tre barn ble født etter at hun kom til Norge.

– Jeg visste ingenting om Norge, det var en stor overgang å komme hit, sier hun.

Men hun syntes ikke det var problematisk. Hun kom fra Calaba sør i Nigeria. Der hadde hun vært lærer. I Oslo begynte hun på universitetet, og studerte sosialantropologi og familiesosiologi. Før hun kom hit, hadde mannen hennes fått en norsk "mor".

– Hun adopterte både mannen min og meg som sine barn, og ble som en bestemor for barna våre, det var kjempehyggelig. Hun døde i 2001, 90 år gammel, forteller Regina. I den første tida bodde familien på Majorstua, nå bor de på Høybråten, og Regina jobber i barnevernet på Holmlia.

ORGANISASJON FOR AFRIKANSKE KVINNER

Regina kom til å bli ei av de seks kvinnene som starta Pan African Women's Association (PAWA) i Norge.

Hvordan ble du kjent med norske organisasjoner, hva fikk deg til å engasjere deg?

– Vi besøkte Norske Kvinners Sanitetsforening og andre organisasjoner før vi starta PAWA i 2003. Vi var seks kvinner som tenkte at vi ville danne en forening for afrikanske kvinner. Jeg var rådgiver for organisasjonen fra starten.

PAWA er en paraplyorganisasjon, en Oslo-basert organisasjon for afrikanske kvinner bosatt i Norge.

– Vårt mål er å skape et forum for afrikanske kvinner, danne et sosialt nettverk og fremme fagutveksling blant våre medlemmer om ulike integreringsspørsmål. Vi jobber med å gi informasjon om det norske samfunnet, bevisstgjøre kvinnene om deres plikter og rettigheter, og å fremme dialog mellom afrikanske foreldre og deres barn. Det aller viktigste er å synliggjøre de grunnleggende problemene afrikanske barn har å stri med når det kommer til overgangen til voksenlivet, sier hun.

> *"Regina er opptatt av å hjelpe afrikanske kvinnene som kommer til Norge"*

I samarbeid med andre frivillige og det offentlige jobber PAWA for å legge forholdene til rette slik at afrikansk ungdom skal ha en god oppvekst, kanalisere ressursene i positiv retning, og bli ansvarlige medborgere i Norge. Regina og PAWA er opptatt av å hjelpe de afrikanske kvinnene som kommer til Norge, og fremme god psykisk helse.

– Vi vet at mange sliter. Mange er godt utdanna i Afrika før de kommer hit, men har problemer med å få brukt utdanninga si. For eksempel kan en som er lege bli nødt til å begynne som sykepleier eller hjelpepleier, det kan være en vanskelig overgang. Noen har vært lærere. Vi oppfordrer til å ta språkkurs, og undersøke hva som er de egentlige hindringene.

Hun ser også at mange afrikanske kvinner har problemer med ektemennene, og blir enslige mødre. Barneoppdragelse blir et problem for mange.

FORELDREAUTORITET OG ÆRE

Er afrikanske foreldre mer vant med en autoritær oppdragelse?

– Ja, det er vi. Når de kommer hit, mister de ære. Fra Afrika er vi vant med storfamilien. Når vi kommer hit, blir vi isolert, storfamilien blir borte. Det er ikke så lett å være bare deg, barna dine og mannen din. Oppdragelsen begynner der, men i Afrika er hele storfamilien med på oppdragelsen, og landsbyen kan også hjelpe til.

– Når du kommer hit, er du alene. Når barna blir tenåringer, blir det mange problemer, når de skal være ute med venner og sånt. Da kan det bli konflikt mellom deg og barna. De kommer for sent hjem, og vil ikke høre på foreldrene. De vil gjerne gjøre akkurat som de andre. Kanskje sier de at de vil anmelde deg til politiet eller til barnevernet.

Regina er konsulent i barnevernet, og jobber mest med innvandrersaker.

–Når det kommer slike saker med konflikter mellom barn og foreldre, så har jeg erfaring. Jeg har oppdratt tre gutter her i landet, og har erfaring med å følge dem opp. Det er viktig å hjelpe foreldrene så de kan takle problemene de har. Noen ganger må jeg forklare at de ikke må slå barna, de er ikke i Afrika nå! Barna må få være med på aktiviteter her sammen med andre barn, ellers kan det bli traumatisk for dem.

Reginas råd til foreldrene er å ta kontakt med andre foreldre, foreldrene til barna sine venner, enten de er norske eller kommer fra andre land, og samarbeide med dem for å forebygge problemer.

– Du kan ikke bare sitte hjemme og vente, du må finne ut hva som foregår, hvem barna er sammen med, sier hun.

BEHOV FOR VEILEDNING

Var det noen spesiell enkeltsak som gjorde at du engasjerte deg i arbeidet med PAWA?

– Nei, det var nok det generelle. Det var ikke bare ei kvinne som hadde problem, vi så at det gjaldt mange kvinner, og at de ikke visste hvor de kunne få hjelp. Viss du bare vet hvor du skal henvende deg, er det mange muligheter i det norske samfunnet. Det er opp til deg hva du skal gjøre: Hva vil du? Hva vil du bli?

– Men for dem som er analfabeter, kan det være vanskelig. Det er også mange som sliter med å få jobb på grunn av språkproblemer. Mannen har gjerne kommet hit først, og hun kommer til noe annet enn hun hadde venta seg. Mannen jobber, og kan bli provosert av at hun "bare sitter der", mens han jobber og sliter. Det kan bli både krangel og vold, og en dag er hun alene. Når barna blir tenåringer, kan det bli problematisk, særlig for guttene, at det ikke er en mann i hjemmet. Jeg ser mange slike saker der jeg prøver å hjelpe. Jeg prøver også å engasjere far, sier Regina.

PAWA jobber også med enkeltmennesker?

– Ja, det gjør vi. En del kvinner har nytte av å få ei norsk kvinne som mentor, og i noen tilfelle kan vi hjelpe til med å skaffe slike kontakter.

MOT KJØNNSLEMLESTING

PAWA har hatt ei rekke seminar og konferanser, der de blant annet har tatt opp spørsmål om psykisk helse, forhold mellom ungdom og foreldre, og situasjonen for ungdom uten voksenkontakt, slik som de som har kommet hit som enslige mindreårige asylsøkere.

I 2007 var det en konferanse om kvinners karrieremuligheter og framtid her i landet.

I 2009 hadde de en konferanse om afrikanske kvinner og psykisk helse.

I 2010 en større konferanse om kjønnslemlesting, med overskriften "FGM (Female Genitile Mutilation) an unafrican tradition" i samarbeid med Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress (NKVTS), Nasjonalt kompetansesenter for minoritetshelse (NAKMI), Amathea og Afrikan Youth in Norway (AYIN).

– Helsedirektoratet påla oss å ta opp dette emnet, og for å markere hvor viktig det er, fikk vi stortingsrepresentant Marit Nybakk til å åpne konferansen, forteller Regina.

"Far må engasjeres!"

Hun har tro på at det skal bli slutt på kjønnslemlestinga, og nevner som et positivt eksempel at 20 landsbyer i Somalia har erklært at de har slutta med omskjæring av jenter.

PAWA har holdt informasjonsmøter for kvinnegrupper fra Kenya, Tanzania, Uganda, Gambia, Nigeria, Ghana. I neste omgang var det for kvinner fra Sierra Leone, Kamerun og Sudan, Eritrea og Etiopia.

"La jentebarna eie sin egen kropp. Hjelp dem som blir født nå!"

Men det er kvinner som fører tradisjonen videre?

– Ja, derfor legger vi mest vekt på kvinnene, de må lære døtrene sine at de skal eie sin egen kropp. Og vi forklarer at kjønnslemlesting er straffbart etter norsk lov. Vi hadde et eksempel med en afrikansk familie som hadde omskåret døtrene sine, ved helseundersøkelse på skolen oppdaga helsesøster at det hadde blitt gjort. De ble anmeldt til politiet med en gang, slik at foreldrene ble straffa.

PAWA har fem styremedlemmer som arbeider for å hindre kjønnslemlesting.

– Nå ser vi at flere skjønner hva det dreier seg om. Vi legger vekt på barneperspektivet, la jentebarna eie sin egen kropp, vi må hjelpe dem som blir født nå. Mødrene er ivrige, og vi understreker at dette gjelder ikke bare ditt barn, det gjelder alle barn. Barna skal føle seg vel i det samfunnet de vokser opp. Vi har starta å jobbe med kvinnene, men vi skal også fortsette med mennene.

Regina forteller at det har vært et godt samarbeid med norske myndigheter om arbeidet mot kjønnslemlesting.

Organisasjonsarbeidet tar mye tid, du er mye borte fra hjemmet?

– Det går kjempebra. De tre voksne barna bor ikke hjemme lenger, og mannen min er positiv til det jeg driver med. Hadde han motsatt seg det, kunne jeg ikke fortsette.

De seks kvinnene som starta PAWA, er fortsatt aktive, og mange har kommet til. Organisasjonen har nå mer enn hundre enkeltmedlemmer og tilslutta organisasjoner.

MINORITETSKVINNE I NORGE

Hvordan opplever du å være minoritetskvinne i Norge?

– Det er ingen problemer dersom du vet hvor du kommer fra og hvor du vil, sier Regina.

Du har ikke vært utsatt for åpen diskriminering på gata? Vi hører om afrikanske kvinner som får ubehagelige tilbud fra norske menn?

– Jeg har ikke vært utsatt for det, men andre kvinner har fortalt at de har blitt trakassert, at de har blitt kalt hore.

Hvordan opplever du kvinnesynet i Norge? Er det noe som er forandra fra da du kom hit?

– Kvinner er friere her enn i Afrika. Når de kommer hit, begynner de å frigjøre seg. Da kan det bli problemer i forhold til mennene. Jeg får av og til telefoner fra menn som forteller hvordan kvinnene har forandra seg etter at de kom til Norge, og de liker ikke det de opplever.

– Mitt råd til kvinnene er at en må gå litt steg for steg, være litt varsom, ikke ta alt på en gang. I den afrikanske storfamilien var mannen overhode, nå er det deg, din mann og barna. Noen kan ha nytte av å gå til familie-rådgivningskontor, noen er skeptisk til det. Jeg sier at vil du ikke gå dit, må du selv gjøre det som er bra for deg, for din mann og for barna.

UNGE ENSLIGE MØDRE

Hva skal PAWA arbeide med videre, etter den store konferansen om kjønnslemlesting?

– Vi skal se nærmere på og kartlegge tidlig graviditet blant afrikanske jenter. Vi ser at mange blir enslige mødre før de har fullført skolegangen. Det kan være en kombinasjon av frigjøring og manglende opplysning. Mange vil ha dette barnet. Men hvorfor skal de slutte på skolen, spør Regina, og slår fast at hun er en absolutt motstander av kontantstøtte. Barna må begynne i barnehagen, ellers vil de lide i framtida.

Hvor lenge vil det være behov for PAWA?

– Det vil bedre seg, men noen sluttdato har vi ikke. Nå vil Fokus at vi skal ha et prosjekt med fokus på kvinners innflytelse og medbestemmelse i Afrika. Det er mange fattige kvinner, vi kan gjøre noe for å hjelpe kvinner i samarbeid med Fokus og Norad. Det skal vi tenke litt over. Men vi fortsetter med opplysningsarbeid. Vi ser at det fremdeles er mye som kan gjøres for de som sitter hjemme, som ikke lærer språk og som blir isolert.

"Absolutt motstander av kontantstøtte"

Hva er den største forandringa sia du kom i 1977?

– Media er det ene. Da jeg kom, var det bare NRK på tv, nå er det et stort utvalg av kanaler. Og så er det butikkene. Den gangen var det ingen innvandrerbutikker, nå får du kjøpt matvarer fra der du kommer fra, du kan lage den maten mamma laga. I den første tida savna jeg afrikansk mat.

Har barna dine blitt mer norske enn deg?
– Ja. En er regnskapsfører, en arkitekt, og den yngste studerer økonomi i Tromsø.

Hva tenker du om at mange innvandrergutter ser ut til å falle ut av skolen?
–Det er viktig å jobbe med foreldrene, så de skjønner systemet. I Afrika overlater de alt til skolen og læreren, men her må du hjelpe barna dine. Foreldremøter og foreldresamtaler har vi ikke i Afrika, men sånt er viktig å følge med på her. Det er viktig å møte opp, selv om du ikke kan språket så godt. Noen familier sender eldste sønn eller datter til foreldresamtale, det går ikke.

Har du opplevd rasisme i Norge?
– Nei, jeg har ikke det, og ikke barna mine heller. Men mange klager på diskriminering og rasisme, og da spør jeg alltid: Hva er dette, hvordan kan vi løse dette problemet?

Noe du savner her, som du hadde i Afrika?
– Det er dette med været. Når det er skikkelig vinter her, vil jeg dra til Afrika. Og så savner jeg den hjelpa vi kunne få fra storfamilien. Vi reiser, og vi får besøk. Jeg savner søsknene mine som bor i Nigeria.

Noe det nigerianske samfunnet kan lære nordmenn?
– Det norske samfunnet er fargerikt nå, nordmenn har lært masse fra oss. Jeg trives med hjelpsomme naboer. Når noen mangler sukker, kommer de og spør, og når det er bruk for kjøring, kommer naboen med tilhengeren sin. Det er nesten som i Afrika, sier Regina.

Intervjua av:
ELLEN RØSJØ
SADIA HUSSAIN

FAKTABOKS

Regina Adahada er født i Lagos i Nigeria i 1953, leder av PAWA (Pan African Women's Association). PAWA er en organisasjon som retter seg mot afrikanske kvinner med ulike kulturelle bakgrunner basert i Norge. Regina har studert sosialantropologi og familiesosiologi. Hun har videreutdanning i familienettverkintervensjon og barnevernet i minoritetsperspektiv og er konsulent i barnevernet.

"No culture can live, if it attempts to be exclusive"

Mahatma Gandhi

Kommet for å bli

Jeg ser på meg selv som en norsk tamil. Jeg tror jeg kan være tamilsk der jeg trenger det, og så kan jeg være norsk, sier Vasanthy Francis fra Sri Lanka. Hun er leder for Tamilsk kvinneorganisasjon.

Vasanthy Francis kom til Norge fra Sri Lanka i 1988, til en jobb som au pair på Tromøya utenfor Arendal. I Sri Lanka hadde hun studert på universitetet, med økonomi som hovedfag.

– Det var en vanskelig overgang. Jeg hadde aldri passet barn før, her skulle jeg passe to, en på åtte måneder og en på tre år. Det var vanskelig med språk, vanskelig med mat, alt virket vanskelig. Men familien var kjempegrei, sier hun.

Å venne seg til norsk mat var vanskelig.

– Jeg var veldig tynn da jeg kom, og jeg ble tynnere og tynnere, familien var bekymra for hvordan det skulle gå. Men jeg hadde ei kusine i Arendal, og hver helg dro jeg til henne og spiste tamilsk mat med krydder og ris og sånt. Etter hvert begynte jeg å like norsk mat, også lagde jeg tamilsk mat hos familien jeg bodde hos. Det ble ikke helt tamilsk, men de satte pris på "Vasanthy-mat".

FRA VASKEHJELP TIL ØKONOMIANSVARLIG

Etter et år som au pair fikk Vasanthy skoleplass i Arendal. Hun fortsatte å bo hos vertsfamilien. Fra Arendal flytta hun til Oslo, i 1991 fikk hun en sommerjobb på et sykehjem, der hun jobba som vaskehjelp fire timer per dag.

Hvordan var det for deg som hadde universitetsutdanning å måtte finne en vaskejobb?
– Jeg var veldig knust inni meg.

Fikk du godkjent eksamenspapirene dine fra Sri Lanka?
– Nei, det fikk jeg ikke.

> *"Endelig har jeg funnet noe jeg kan drive med, noe jeg elsker å gjøre"*

Året etter gifta hun seg, og begynte å arbeide som morsmålslærer på St. Sunniva skole i Oslo. Senere jobba hun i skranken i Postbanken. Først da hun ble syk i 1999, og fikk bruk for yrkesmessig attføring, ble det økonomistudier ved Høgskolen i Oslo.

– Nå jobber jeg som økonomiansvarlig i et firma, nå har jeg endelig funnet noe jeg kan drive med, som jeg elsker å gjøre, sier hun.

TAMILSK KVINNEORGANISASJON

Tamilsk kvinneorganisasjon i Norge ble starta i 2000.

– Den gangen var det så mange organisasjoner for menn, og organisasjoner for både menn og kvinner. Så var det flere kvinner som snakka sammen, og fant ut at de trengte en egen kvinneorganisasjon. Jeg var ikke med på den prosessen, men ble ringt opp av en som spurte om jeg hadde lyst til å være leder for en slik organisasjon. Jeg svarte nei, jeg hadde ikke kapasitet, jeg visste ikke om jeg ville klare det, forteller Vasanthy.

Men hun ble oppringt flere ganger, fikk høre at hun var ressurssterk og flink til å snakke, og ble oppfordra til å prøve.

– Til slutt sa jeg ja, og mannen min oppfordra meg også til å prøve. Så ble organisasjonen danna i november 2000. Målet var å hjelpe tamilske kvinner både her og hjemme i Sri Lanka. Det største problemet for tamilske kvinner er at de ikke snakker ut om de problemene de har. Vi vet at det finnes så mye problemer i familiene, ekteskapsproblemer og spørsmål om barneoppdragelse. Men de gjemmer seg bak denne kulturmuren, det skal ikke snakkes om.

Vasanthy forteller at de kom fram til at organisasjonen med bare kvinner kunne være et ressurssenter, og noen medlemmer jobba for å finne ut hvem som hadde spesielt bruk for hjelp. På den måten kunne kvinnene få noen å snakke med uten at ektemann eller svigerforeldre behøvde å vite om det.

– I begynnelsen var det ikke mange som ville snakke om private ting, men noen fortalte om ekteskapsproblemer, og voldelige ektemenn. Vi som jobba med organisasjonen var ikke fagpersoner, men vi kunne informere om familievernkontor og andre steder en kunne få hjelp.

Kvinneorganisasjonen holdt også store seminarer om problemer i familien, både bare for kvinner, og for kvinner og menn.

– Vi har også hatt seminarer om barneoppdragelse, med psykologer som vi har henta fra utlandet, hovedsakelig tamilske eksperter som snakker vårt språk. Det har vært viktig fordi ikke alle kvinnene snakker norsk.

Organisasjonen er landsomfattende og har representanter i Oslo, Stavanger, Bergen og Ulsteinvik, over hundre medlemmer på landsbasis.

– Vi har støttemedlemmer som hjelper til. En periode laga vi mat og solgte til fester og sånt, da kom alle støttemedlemmene og

hjalp til. Og når det er seminar bare for medlemmer, kommer støttemedlemmene også.

Tamilsk kvinneorganisasjon er med i FOKUS – Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål, som er et kompetanse- og ressurssenter for internasjonale kvinnespørsmål med vekt på informasjonsformidling og kvinnerettet utviklingssamarbeid. Vasanthy har deltatt på en rekke internasjonale møter arrangert av Fokus i Thailand, Bangladesh og Colombia der hun har lagt fram sin vurdering av situasjonen for tamilske kvinner på Sri Lanka, delt erfaringer og knyttet kontakter til kvinner og organisasjoner i en rekke land. Vasanthy har også deltatt på 1325-konferanser (resolusjon 1325: FNs første Sikkerhetsrådsresolusjon om kvinner, fred og sikkerhet) i Norge og er i tillegg medlem i et eget fagutvalg på tematikken.

KULTURMUR
MOT KVINNEORGANISERING

Hvordan jobber dere med likestillingsspørsmål i organisasjonen?
– I Sri Lanka fikk kvinner mye rettigheter, men her ser vi at en del kvinner er nokså tradisjonelle, de gjemmer seg bak denne kulturmuren. Dersom de ikke har lyst til å komme på et møte, kan de si at de ikke får lov av mannen. Og når vi spør mannen, kan det vise seg at det ikke har vært tema i det hele tatt.

Vasanthy kommer fra en familie hun opplevde som veldig likestilt. Begge foreldrene var lærere, hjemme jobba de sammen. Hun understreker at tamilske kvinner er veldig opptatt av arbeidslivet, de fleste har lært norsk, og mange studerer videre. Det fins hjemmeværende kvinner, men de er ikke mange.

“ Etniske nordmenn må også integreres”

– De fleste tar gjerne tradisjonelle jobber som å lage mat og passe barn. Når de kommer hjem, kan mannen komme fra jobb og se på tv, eller sitte med pc’en, mens kvinnene må gjøre husarbeid. Vi tar opp slike tema i organisasjonen.

Hva tror du er den største utfordringa for tamiler i Norge når det gjelder likestilling?
– Vi har det med oss fra barndommen at det er mannen som er sjefen, det er han som bestemmer. Det er veldig vanskelig å få vekk den tanken.

“Tamilene trenger et eget land for å leve i fred”

Vasanthy tror de norske venninnene hennes er mer likestilte enn tamilske kvinner på mange måter.

– Men likestilling er ikke bare spørsmål om hvem som lager mat og passer barn. Det handler også om det økonomiske, begge jobber, du får respekt som den du er. Jeg synes ikke det bare går på deling av husarbeid, det er bare bagateller. Reelle likestillingsutfordringer ligger i å forandre barndomsforestillinger om kvinne- og mannsroller.

STRENG MOR

Hvordan vil du beskrive forskjellen på Oslo da du kom hit og de utfordringene som møter barna dine?
– Det er veldig store forandringer sia 1991. Den gangen gikk jeg trygt i byen. Men nå er jeg livredd for å ha sønnen min, som er 17 år, ute etter klokka ti. Kanskje er det bare mors redsel, men det skjer jo mye rart i byen. Barna mine liker seg veldig godt i Oslo, men kanskje får de ikke lov til å gå ut så mye som andre barn.

Er du en streng mor?
– Jeg tror det, ikke sånn veldig streng, men de sier jeg stiller mange spørsmål. Viss de skal overnatte et sted, vil jeg gjerne vite hvor de er, hvem foreldrene er og sånn. Sønnen min sier at når de andre guttene overnatter hos oss, stoler foreldrene på barna. Jeg føler ikke at det er mistillit til barna mine som gjør meg redd, men det er noe med Oslo. Selv om Oslo har blitt en veldig fin by, er det blitt mye kriminalitet.

“Likestilling handler ikke bare om hvem som lager mat og passer barn”

Vasanthy tror at hun er strengere enn etnisk norske foreldre, og det sier barna også.

Barna dine er født og oppvokst her, og ser på seg selv som norske barn. Hva med deg?
– Jeg ser på meg selv som en norsk tamil. Jeg kan ikke være helt norsk, og noen ganger kan jeg ikke være helt tamilsk heller. Jeg tror jeg kan være tamilsk der jeg trenger det, og så kan jeg være norsk. Barna sier at vi er norske, men likevel er de også tamilske. Jeg sier til dem at de likevel kommer til å få spørsmål fra andre om hvor de kommer fra.

OSLO ER FORANDRA

Hvordan ser du Oslo som en flerkulturell by?
– Det er flere positive utviklingstrekk enn negative. Det er mye snakk om at mange innvandrere bor på samme sted. Men disse innvandrerfamiliene har ikke mye valg. Boligprisene varierer i byen, og mange innvandrere har ikke mulighet til å kjøpe dyre boliger på Vestkanten.

Hvor bor det flest tamiler i byen?
– I Groruddalen. Ei stund var det mange tamiler i Oslo sentrum, særlig på Grønland. Etter pakistanerne var tamilene den største gruppa. Men nå begynner de å flytte derfra.

Ikke for å skryte, men tamiler jobber hardt, de vil gjerne ha fine biler og fine hus. Mange vil ha eneboliger eller rekkehus, og flytter litt ut, til Kløfta, Lørenskog og Jessheim.

Kan du si noe mer om hvordan Oslo har forandra seg med innvandrerne?
– I 1991 så du ikke så mange innvandrere. Den gangen var det kanskje veldig rart for mange nordmenn å se mørkhudete mennesker på gata. Nå er det områder der det er like mange innvandrere, kanskje flere innvandrere enn etnisk norske. Det har blitt bedre å bo i Oslo enn det var den gangen. Du fikk ofte negative bemerkninger på gata.

KRIGEN I SRI LANKA
Vasanthy forklarer at krigen i 2009 i Sri Lanka gjorde det vanskelig å jobbe med ting hun ellers er opptatt av. Familien hennes var i krigsområdet, og var sporløst borte i minst en måned.

– Så fikk vi vite at de var i god behold. De var psykisk skadd, men ellers i god behold, forteller hun. Det var vondt og vanskelig å sitte i Norge med alle bekymringene for dem som var i Sri Lanka.

– Jeg glemte nesten familien min her. Mannen min og barna var veldig fin støtte. Men

"Jeg er en norsk tamil. Jeg kan ikke være helt norsk, og heller ikke helt tamilsk"

Jeg husker det var en som kjefta på meg og spytta. Jeg var så lei meg. Men viss en gjør sånt i dag, bryr jeg meg ikke, da tenker jeg at den personen er litt syk i hodet, og så går jeg forbi. Vi har blitt en del av samfunnet, og etniske nordmenn har blitt vant til oss.

Vasanthy er opptatt av at integrering må gå begge veier.

– Etniske nordmenn må også integreres i innvandrersamfunnet. En kan ikke bare sitte og klage på innvandrere. Innvandrere er også nordmenn. Vi er kommet for å bli, ikke sant? Og så tenker jeg om våre innvandrerkvinner at vi kan ikke bare sitte og skylde på at det norske samfunnet eller det norske systemet ikke aksepterer oss. Vi må jobbe med det, for å være en del av samfunnet. Jeg har veldig lyst til å jobbe videre med å fremme kvinners rettigheter, uansett etnisk bakgrunn.

etter hvert fant vi ut at vi snakka ikke sammen lenger, vi hadde mista evnen til å snakke med hverandre. En dag sa mannen min at du bare sitter og gråter over din mamma og familien din, og så hører du ikke etter hva jeg og barna dine sier. Jeg ble veldig lei meg av å høre dette, og da tenkte jeg at nå må jeg skjerpe meg, ellers mister jeg dem også. Jeg oppsøkte hjelp, og fikk snakke med en sykepleier som anbefalte meg et kurs der jeg kunne få psykisk hjelp til å bearbeide sorg og traumer. Etter hvert ble jeg bedre og bedre, og livet ble mer normalt.

Vasanthy har på ingen måte glemt dem som har lidd vondt i Sri Lanka. Hun har også mista tre av sine søsken i krigen tidligere. To søstre, mamma og pappa har mista alt de eide, og har ikke jobber. De må få hjelp. Hun er også opptatt av hvordan den tamilske kvinneorganisasjonen her kan hjelpe. Etter krigen er det over 90.000 enker i Sri Lanka, og barn som har mista foreldrene sine. Og det er mange som har mista armer og bein.

– Dersom jeg sitter her og gjemmer meg i sorgen min, blir det ikke bra for noen. Jeg må jobbe og stå på så lenge jeg klarer det, slik at jeg kan hjelpe mange, sier hun. Men hun føler at akkurat nå klarer hun ikke så mye, hun må ta tida til hjelp. Men en ting er hun sikker på – at tamilene trenger et eget land for å leve i fred.

Intervjua av:
FAKHRA SALIMI

FAKTABOKS

Vasanthy Francis, født i Jaffna, Sri Lanka i 1962. Kom til Norge i 1988. Leder for Tamilsk kvinneorganisasjon.
Vasanthy har økonomiutdanning fra Sri Lanka, har hatt flere jobber her som au pair, vaskehjelp, morsmålslærer og i skranken i Postbanken. Hun tok økonomistudier på Høgskolen i Oslo og er nå økonomiansvarlig i et firma.

"Alle har rett til ei fortid!"

Edvard Bull

Ja til dialog, nei til moralpoliti

Med hijaben har jeg plutselig fått den identiteten jeg har lett etter, jeg er norsk muslim, sier Ayesha Iqbal Khan. Hun er den første i sin familie som går med hijab. Hun er nestleder i Minhaj kvinneforum.

Ayesha er født i Lahore i Pakistan, kom til Norge som toåring, og har vokst opp i Oslo. Hun gikk barne- og ungdomsskolen på Sagene skole og videregående på Foss skole på Grünerløkka. Hun har universitetsutdanning, bachelor i sosialantropologi, og har også studert områdekunnskap om Sørøst-Asia og urdu.

På Sagene gikk hun i en forsøksklasse med bare fremmedspråklige barn med ett felles-språk. Målet med forsøket var å prøve ut det å samle barn fra en språkgruppe i stedet for å lage klasser med minoritetselever med forskjellig språkbakgrunn. De fleste barna i klassen var født og oppvokst i Norge. En morsmålslærer var til stede som støttelærer i timene.

– Vi var en faglig sterk klasse, men vi lærte veldig dårlig norsk fordi vi snakka urdu sammen hele tida, forteller Ayesha.

Hun hadde ikke gått i barnehage, så det var først på skolen hun lærte å snakke norsk. På ungdomsskolen gikk hun i en jenteklasse uten norske jenter.

– Jeg synes det var en fin opplevelse, det var mange fordeler med jenteklassen. Vi hadde tre timer svømming hver uke, og der kunne vi svømme så mye vi ville, for der var det jo ingen gutter til stede, sier hun.

I ungdomsskoleklassen var det jenter med forskjellig språkbakgrunn – marokkansk, tyrkisk og jugoslavisk i tillegg til urdu.

– Vi klarte å snakke norsk med hverandre, men det ble jo danna små grupper i klassen – Urdugruppe, tyrkiskgruppe, marokkanskgruppe, og alle snakka hvert sitt språk.

– Da jeg kom på videregående, fikk jeg problemer fordi jeg var veldig dårlig i norsk, både skriftlig og muntlig.

> *"Da nummer tre var født, tenkte jeg at jeg måtte komme meg videre"*

Ayesha tror ikke så mange av klassekameratene fra ungdomsskolen fullførte videregående. De aller fleste slutta etter ungdomsskolen, eller gikk på yrkesrelaterte skoler. Selv begynte hun på Foss fordi en lærer i ungdomsskolen oppfordra henne sterkt til det.

– Du må ta allmennfag, sa hun, og så gikk foreldrene mine med på det.

– Jeg hadde gode gjennomsnittskarakterer i alle fag, femmere og seksere, men hadde store problemer med norsken. Fire var den dårligste karakteren jeg fikk, og det var i norsk. Men andre året på videregående valgte jeg norsk for fremmedspråklige. Jeg hadde en veldig flink lærer som jobba mye med norske forfattere, og etter hvert klarte jeg å komme over feilene i norsken, forteller hun.

VOKSEN STUDENT

Etter videregående tok Ayesha en pause fra utdanninga. Hun gifta seg, fikk barn, og var hjemme med dem. Ti år etter at hun var russ begynte hun på universitetet, og fullførte bachelorgraden i løpet av fire år.

Hva syntes mannen din om at du begynte å studere?

– Jeg hadde sagt til han da vi gifta oss, da jeg var 20 år, at jeg hadde lyst til å ta utdanning, og han hadde lovt meg at jeg skulle få gjøre det. Så fikk jeg barn, og mens de to første var små, tenkte jeg at jeg måtte konsentrere meg om dem. Men da nummer tre var født, tenkte jeg at jeg måtte komme meg videre.

– Han kom i barnehage da han var to år, og det fikk jeg litt pryl for. "Tenk å sende en så liten unge i barnehage, kunne du ikke venta ett år til?" sa de i min familie. "Jeg sendte aldri dere i barnehage, jeg var hjemme med dere, og dere tenker så annerledes," sa moren min. Men jeg er glad for at jeg tok det valget, ellers hadde jeg kanskje aldri kommet meg ut, sier Ayesha.

Og mannen din syntes det var greit?

– Han sa at det er opp til deg, viss du klarer å studere i tillegg til husarbeid og barn, så skal du ikke stoppe. Ektemannen hennes hadde ikke bodd i Norge før han gifta seg, men bodde fem år i Frankrike før han kom hit.

– Han er gifta og henta inn. Han var litt vant med europeisk livsstil før han kom hit, men ikke med norsk, sier hun.

Ayesha brukte tida godt mens hun studerte. I pauser mellom forelesningene satt hun

Ayesha Iqbal Khan

på biblioteket og leste, og når barna var hjemme fra SFO og barnehage, måtte hun være hjemme. Hun var bestemt på at studiene ikke skulle gå utover barna.

– Det gikk greit, jeg tror man klarer alt viss man har interesse for det, og jeg hadde lyst til å ta ei utdanning. Og både India og Pakistans historie og sosialantropologi var veldig spennende fag, sier hun.

Men mange i hennes miljø visste ikke hva antropologi var.

– Jeg pleier å si at det er studiet av mennesket og samfunnet og kultur og relasjoner mellom dem, og da er svaret som oftest "å, så spennende, det har vi aldri hørt om før." De fleste minoritetsungdommer velger realfag, matematikk og naturfag. Jeg leste nylig at minoritetselever er flinke i sånne fag der de ikke må snakke og reflektere og diskutere. Men viss du studerer kultur og samfunnsfag, da er du nødt til å snakke.

MUSLIMSK KVINNEFORUM

Ayesha er aktiv i Minhaj kvinneforum, en undergruppe av menigheten Idara Minhaj Ul Quran i Oslo. Familien hennes har alltid vært medlemmer der, og der går barna hennes på koranskole i helgene. Kvinneforumet har et styre som består av tjue kvinner i alderen 25 til 50 år. Ayesha har oppgaven som medieinformasjonsansvarlig.

De siste fire åra har kvinneforumet jobba med forskjellige prosjekter, som helseseminar og sykurs. De har også hatt seminar om barneoppdragelse, der Ayesha har holdt flere innlegg. Hun er særlig opptatt av at barna må få lære norsk før de begynner på skolen.

– Det er også viktig at mødrene lærer norsk, slik at de kan følge med i barnas hverdag. Med tre barn i grunnskolen ser jeg dette i praksis. Jeg har sett at minoritetsforeldre dessverre ikke deltar på skolen så mye som vi ønsker. Vi har drevet informasjonsarbeid om hvor viktig det er for barna å ha foreldrene til stede, selv om mødrene kanskje vegrer seg for å gå til skolen fordi de ikke kan snakke. For barna er det viktig at de er der, uansett, sier hun.

Hva tror du er grunnen til at de ikke møter opp?
– Det har med bakgrunn å gjøre. I Pakistan drives skolene på en annen måte enn her. Der har læreren hovedansvaret på skolen, og foreldrene har ansvaret innenfor huset. Barna får masse lekser, og leksene er så vanskelige at de må ha tilleggsundervisning. Skolene i Norge er bygd opp på en helt annen måte.

NORSKE MUSLIMER

Menigheten Idara Minhaj Ul Quran er ifølge Ayesha kjent som en ganske liberal menighet, og har mellom 2500 og 3000 medlemmer. Kvinnegruppa har om lag 150 medlemmer.

"Koranen skal være tilgjengelig på et enkelt språk"

– Når vi har store arrangement, har vi kvinner og menn i samme sal, vi skiller dem ikke. Mennene sitter alltid foran eller på sida, kvinner og barn er alltid i flertall. Vi har fått høre mange ganger at det å ha kvinner og menn i samme rom er veldig utradisjonelt. Menigheten vår har sagt at de ikke vil legge så mye vekt på dette med kjønnsroller, men heller på det å bli integrert i Norge. Her er det jo ikke skiller mellom kvinner og menn på den måten, så vi må jobbe aktivt på en måte som gjør at vi kan være norske muslimer, sier Ayesha.

I forbindelse med tradisjonelle høytider lager kvinnegruppa kvinnekvelder i moskeen.

– Natta før jul eller Eid tar vi med oss mat og samles i moskeen til ei hyggestund for kvinner og barn. Islamske tekster blir lest opp med musikk, og det er jenter som spiller på duff, et instrument som ligner på ei tromme, ei plate uten strenger. Ofte har vi stands med mat, klær og smykker. En kan også pynte hendene på hverandre med hennamaling, de fleste får ikke tid til å gjøre det på den dagen, for da er det bare matlaging. På slike samlinger har vi hatt opptil 200 kvinner.

Ayesha hadde lyst til å sette i gang svømmekurs for kvinner i regi av kvinneforumet, og har søkt om støtte fra kommunen til det.

Hennes oppgave med medieinformasjon er å ta bilder og skrive rapporter på norsk og engelsk. De engelske rapportene blir sendt til menighetens internettside i Pakistan, og på internettsida her, www.minhaj.no blir det lagt ut både rapporter om det som er gjennomført, og planer for kommende aktiviteter.

Er dette en menighet som også er forholdsvis radikal i Pakistan?
– Nei, vi er sunnimuslimer alle sammen. Men grunnleggeren av menigheten, Tahir Ul Qadri, har oversatt Koranen til enklere språk, og laga en veldig enkel oversettelse til urdu. Han sier det er fordi en ikke skal sitte og gruble over gamle tekster. Den første oversettelsen var ca 150 år gammel, og språket har jo forandra seg så mye at det er mange ting som er uforståelig i dag. Koranen skal være tilgjengelig på et enkelt språk.

Imamen kommer fra Pakistan, og menigheten i Oslo har nylig fått en ny imam, han som var tidligere hadde vært her i sju år, men er nå flytta til Drammen der det blir bygd en ny moské.

Har det aldri vært aktuelt å rekruttere en imam fra Norge?
– Jo, det er tanker om det. Derfor er det ikke bare koranskole i helgene, men også spesielle ungdomsklasser der de studerer både Koranen med oversettelse og sunnah- og sharialover og alle sånne ting, målet er jo å spre informasjon blant unge muslimer.

TVANGSEKTESKAP OG KONFLIKTHÅNDTERING

Ayesha forteller om Minhaj ungdomsgruppe som jobber svært godt og rekrutterer blant høyskole- og universitetsstudenter. I det siste har de klart å få 100 nye jenter som medlemmer. De har egne program for jenter, Minhaj sisters. Guttene arrangerer sine program, Minhaj ungdom.

– Miljøet er ganske liberalt, og tar ofte opp tabutemaer, slik som tvangsekteskap. Minhaj konfliktråd har konflikthåndteringskurs og meglere. Dette arbeidet er ikke begrensa til menigheten. Vårt mål er å påvirke hele det pakistanske miljøet i Oslo, sier hun.

– Jeg er veldig glad i menigheten min, jeg synes min stemme blir hørt der. Ingen sier du ikke får lov til å snakke fordi du er kvinne. Kanskje er det noen eldre som synes det er dumt at kvinner kommer og snakker der, men generelt er miljøet, slik jeg kjenner det, såpass liberalt at det ikke er noe problem. Ellers hadde vi ikke klart å fungere med så mange aktiviteter under samme tak. Dette har også å gjøre med at Tahir Ul Qadri hele tida har sagt at islam ikke er en religion som fantes for 1400 år tilbake, den har utvikla seg i takt med tida, og det er også det vi må fokusere på, vi må leve i det samfunnet vi er i, og ikke bare være muslimer slik de var for 1400 år sia. Dermed må vi også integreres i det samfunnet vi bor i. Menigheten har også samarbeid med presten i Grønland kirke. Presten har vært med på flere seminar i regi av kvinneforumet.

– Hun var fast gjest på alle våre program i 2008, med dette ønska vi å gi et signal til det pakistanske miljøet om at tida er inne for dialog med andre menigheter. I 2008 hadde vi også seminar om fredsbudskap og dialog mellom ulike menigheter, og da inviterte vi folk fra det indiske templet, den jødiske menigheten og fra Oslo domkirke. Der fikk jeg også lov til å holde et innlegg, forteller Ayesha.

"Nei til moralpoliti!"

"Jeg valgte hijab fordi jeg hadde tenkt"

Å samarbeide med andre muslimske menigheter er ikke alltid så enkelt.

– Det blir lett litt konkurranse. Men vi har vennskapsbesøk, og når vi har store program, inviterer vi folk fra andre moskeer som kommer og sitter på scenen og sier noen ord på slutten. Men konkrete samarbeidsplaner utover det har vi ikke, sier hun.

PILEGRIMSREISE OG HIJAB

I 2008 var Ayesha på pilegrimsreise til Mekka. Da hun kom tilbake derfra, begynte hun å gå med hijab, det hadde hun ikke gjort før.

–Det er litt rart dette med hijab. Bruker du hijab, tror alle at du er en god muslim, at du ber alle fem bønnene og gjør alt som er påbudt i islam. Det gjorde jeg også før jeg tok på meg hijab, men det var selvfølgelig ingen som visste om jeg leste bønnene eller leste i Koranen hver dag eller oppdro barna mine på muslimsk måte. Moren min lurer fortsatt på hvor lenge jeg skal gå med skjerfet. Verken hun, søsteren min eller svigerinnene mine bruker hijab, jeg er den første i familien min som gjør det, sier hun.

Hun forteller at det er mange jenter i menigheten som ikke bruker hijab, det er åpenhet for at alle skal gjøre sine egne valg.

– Islam sier jo at i religionen skal det ikke være noen tvang. Jeg valgte hijab fordi jeg hadde tenkt. Jeg hadde alltid tenkt at jeg ville forandre meg når jeg hadde vært på pilegrimsreise, men jeg var ikke så sikker på at jeg skulle gjøre pilegrimsreise så tidlig i livet mitt.

"Jeg er den første i familien min som bruker hijab"

– Jeg hadde sett for meg at jeg skulle til Mekka når jeg var omtrent 40 år, og så forandre meg totalt, og begynne med i hvert fall det som er påbudt. Det å dekke seg til er påbudt, om ikke akkurat i form av hijab. Når man er der nede i Saudi-Arabia, skal man jo gå tildekka hele tida under pilegrimsreisa. Slik gikk jeg i fire uker, og når jeg kom tilbake, fikk jeg nesten ikke lyst til å ta det av meg. Det blir på en måte litt dobbelt, man gjør noe ett sted og noe annet et annet sted, sier hun.

Ayesha synes det er lettere å gå med hijab ute i det norske samfunnet enn i sitt eget miljø.

– Fordi det er så mange som ikke går med hijab, ser de på deg som litt prektig. "Vi trodde aldri du skulle starte med skjerf, hvorfor har du gjort dette?" spør de. Jeg kommer jo fra en familie som har en ganske moderne bakgrunn.

Hva sa sønnene dine da du begynte med hijab?
– Den eldste har helt sia han begynte på Hersleb ungdomsskole spurt hvorfor jeg ikke gikk med hijab, alle jentene i hans klasse går med hijab. "Mamma, dersom det er påbudt i islam, hvorfor går ikke du med det? Hva får deg til å tro at det er unntak for deg fra den regelen?" Den yngste har bare vært nysgjerrig, og ikke brydd seg så mye om det.

Er det flere som føler behov for å bruke hijab fordi det har vært så mange angrep på islam?
– Jeg har alltid ment at jeg må ha en identitet som sier hvem jeg er. Jeg har alltid følt at jeg ikke er hundre prosent pakistaner, for jeg er jo vokst opp i Norge. Jeg er heller ikke helt norsk fordi jeg har med meg min kultur og

> *"Med hijab har jeg fått den identiteten jeg har lett etter"*

mine verdier. Jeg blir aldri hundre prosent av verken det ene eller det andre.

– Med hijaben har jeg plutselig fått den identiteten jeg har lett etter, jeg er norsk muslim. Da legger jeg det pakistanske bak meg. Jeg går jo med norske klær ute, og så har jeg på hijab. For meg er det identiteten min, og den trives jeg godt med. Hadde jeg ikke fått den jobben jeg har nå, ville jeg kanskje tenkt at det er vanskelig å være ei kvinne som bærer hijab i det norske samfunnet, sier hun.

Men da Ayesha var til intervju, var det ingen som spurte verken hvor lenge hun hadde gått med hijab eller hvor lenge hun skulle fortsette med det.

– Jeg føler meg inkludert i det norske samfunnet. Jeg gjør ting som mange norske mødre gjør – jeg har en jobb, jeg er med i forskjellige foreninger, er med på frivillig arbeid, er representert på skoleområdet, og jeg har også vært lagleder for fotballklubben. Dersom du tvinger noen, eller nekter dem bestemte ting, oppfordrer du egentlig til motstand. Mange jenter dropper universitetet fordi de ikke får velge fag selv, og da øker problemene. Kanskje ikke nå, men om ti år, vil du ha en stor gruppe som ikke kommer ut i arbeidslivet fordi de ikke har den utdanninga samfunnet krever og som trengs i arbeidslivet. Dersom det skulle komme et forbud mot hijab, for eksempel ned til videregående, vil det være krise, sier Ayesha.

Hun nevner debatten som gikk om et mulig forbud mot niqab.

– Det gjelder veldig få. Jeg tror det er to eller tre prosent av den muslimske befolkningen det kan være aktuelt for. Jeg besøkte flere nettsider og leste hva muslimske lærde sier om det, og de fleste var enige om at niqab ikke er påbudt. Hijab er påbudt, i den betydningen at en skal dekke håret og brystpartiet.

Men det er ikke nødvendig å gå med kapper, slik en del somaliske kvinner gjør. Niqab var forbeholdt profetens kvinner, for å skille dem fra de andre. De hadde en annen status enn andre kvinner. Men det ble ikke oppfordra til at alle kvinner skulle bruke det, sier Ayesha.

> *"Islam hindrer deg ikke i å delta i samfunnet, bare du gjør det på den riktige måten"*

Hun nevner at kongen av Oman hadde en datter som deltok i OL som langdistanseløper med hijab. Islam hindrer deg ikke i å delta i samfunnet, bare du gjør det på den riktige måten. Men å gå med niqab blir helt feil, slår Ayesha fast.

KVINNELIGE FORBILDER

Hva tenker du om utviklinga i Norge etter at du har blitt voksen? Har det blitt et mer mangfoldig samfunn?
– Det var vanskelig å være fremmedarbeidere eller innvandrere i Norge. Alt var nytt med dem – klesmåte, livsstil, matvaner. Når barna begynte på skolen, var det sjokkerende for nordmenn at foreldrene aldri kom på møter, og ikke var med i barnas liv på den måten.

– Men mye har forandra seg. Flere og flere har sett at det finnes kvinner med niqab, kvinner i min generasjon har blitt mer integrert enn før. Vi tar høyere utdanning, vi er aktive, vi har flere politikere med minoritetsbakgrunn, og en statssekretær av pakistansk opprinnelse.

– Og jeg kjenner til at det er veldig mange kvinner som jobber som minoritetsrådgivere, for eksempel i Groruddalen. Vi har mange sterke kvinner som er forbilder for nye generasjoner. En dag får vi sikkert på plass en politiker med hijab, sier Ayesha.

Da hun gikk på skolen, var de kanskje 30 minoritetselever av 400 elever på skolen. Nå er det bare i Oslo 15 skoler som har mer enn 80 prosent minoritetselever. Men hun tror ikke bussing vil være noen løsning.

– De som vokser opp på samme sted, går på samme skole og spiller på samme fotballag, blir vant til å se hverandre og kjent med hverandre. Men dersom du plutselig klokka åtte om morgenen blir bussa til en helt annen bydel for å gå på skole, mister du jo kontakten. Det er farlig, det skaper mer rom for konflikter, gjengbråk og kriminalitet.

Ayesha mener det er mer forståelse blant innvandrerforeldre nå enn tidligere av hvor viktig det er at barna tar utdanning. Tidligere var det noen som mente utdanning var unødvendig for dem som skulle arbeide i familiedrevne butikker.

Dine foreldre driver også en kiosk. Du fikk aldri beskjed om at det var der du skulle jobbe?
– Nei. Mine foreldre har også collegeutdannelse fra Pakistan. Det var selvsagt at videregående må en i hvert fall ha. Brødrene mine har også høyere utdanning. Det er bare søsteren min som stoppa etter videregående, hun har aldri vært interessert i videre utdanning.

Ayesha mener gjengdannelse og kriminalitet oppstår blant dem som ikke skaffer seg utdanning, og synes det er problematisk at relativt mange dropper ut av skolen.

> *"Hjemmet må tidlig skape interesse for at skolen er viktig"*

PROBLEMATISK KONTANTSTØTTE

Hva kunne skolen gjøre for å hindre at de dropper ut?
– Å skape interesse hos barna for at skolen er viktig, må starte hjemme tidlig. Penger kan du skaffe med en vaskejobb også, men prestisjen får du ikke viss du bare har penger. Heldigvis har mange forstått det. Å være lege og tjene 500.000 kroner i året er mye bedre enn å være taxisjåfør og tjene en million, fordi det å være lege i seg selv gir deg status, sier hun.

Og med det samme tar hun et oppgjør med kontantstøtten, hun mener den hindrer minoritetsbarn i å lære norsk i rett tid før de begynner på skolen.

– Jeg tror det er veldig sjelden pakistanske barn er i barnehage, og stort sett bare det siste året når det er gratis barnehagetilbud for femåringer.

Hun sammenligner seg selv og søsteren, som var hjemme med sine barn, og ikke sendte dem i barnehage før de var omtrent fem år.

– Dette har noe med økonomi å gjøre, med bare ei inntekt hadde de ikke råd til å sende ungene i barnehage. Jeg oppfordra henne til å ta en deltidsjobb. Den norsken barna lærer det siste året før de begynner på skolen, er ikke nok. Det er mange begrep de ikke får med seg. Jeg fikk alltid høre at jeg var en dårlig mor som sendte barna mine i barnehage fra de var to og et halvt år. Men jeg tenkte at det ville lønne seg for dem, de trengte det. Selv fikk jeg jo veldig dårlig erfaring med ikke å kunne snakke norsk godt nok.

> *"Kontantstøtten hindrer minoritetsbarn i å lære norsk"*

Ayesha snakka norsk med sine barn da de var små, og gjør det fortsatt. Men de snakker begge språk like godt.

– De har aldri hatt problem med norsken, eller hatt bruk for støttelærer eller ekstra ressurser på skolen. Det er ikke bare å kunne snakke norsk. Du skal forstå begrep, og uten det greier du ikke å løse for eksempel matteoppgaver, da detter du av.

Ayesha er opptatt av sammenhengen mellom kulturelle skikker og det å ikke sende barna i barnehagen.

– En ser på morsrollen som svært viktig, og mange vil ikke sende barna i barnehagen fordi de er redd for å bli stempla som dårlige mødre. Man sier at den beste tida er den barnet får med sin egen mor. Jeg er også klar over det, men barnet trenger også annen stimulering, iallfall språkstimulering. Mange ser på den norske morsrollen som veldig feil, sammenligna med pakistansk morsrolle, seier hun.

Hun understreker hvor viktig det er at foreldrene, særlig mødrene, kan norsk for å kunne følge med på barna sitt skolearbeid.

– Og dersom mor ikke jobber, er det far som dobbeltjobber, med en deltidsjobb i tillegg til hovedjobben. Og da er han ikke til stede, eller om han er hjemme, er han så sliten at han ikke orker noe som har med barnas skolegang å gjøre.

Hva tenker du om det rådende kvinnesynet i Norge, og tror du muslimer som deg vil påvirke det?

– Ikke akkurat nå, men om tjue år tror jeg at norske kvinner, eller vi nordmenn, vil innse at den muslimske, eller minoritetskvinnerollen, ikke er så negativ som den blir framstilt. Islam har gitt oss mange rettigheter, men vi ser litt annerledes på dem enn norske kvinner gjør.

– Norske kvinner synes det er deres valg at de er selvstendige, kler seg som de vil, tar livsvalgene sine på egen hånd. Vi som er minoritetskvinner, er mer bundet av roller. Vi er kvinner, døtre, søstre, og så er vi mødre. Vi ser ikke på oss selv som et eget selvstendig individ, men vi sier at alle disse forskjellige rollene har med respekt å gjøre.

– Det er en veldig nær relasjon mellom far og datter. En kvinne som ektefelle deler mannens liv og tar halve byrden, og den viktigste oppgaven hennes er å oppdra barna.

– Jeg er sikker på at det blir mer debatt i samfunnet etter hvert, og flere vil komme med sine synspunkter. Så vil man se etter hvert at det er et gode å ha en mor hjemme når barna kommer fra skolen. Og at det er mat på bordet, og at ikke begge foreldre jobber full tid. Det er noe i det at barna trenger et hjem, ikke bare mange forskjellige fritidsaktiviteter rett etter skolen bare fordi foreldrene ikke kan hente dem fra SFO fordi de må jobbe seint, eller de jobber mye.

Ayesha mener det skulle være slik at kvinner som har småbarn, bare jobber noen timer hver dag, slik at de kan være hjemme når barna kommer fra skolen og følge med, uten å tape pensjon.

– Jeg er glad for at jeg valgte å være hjemme da mine barn var små. Selv om de var i barnehagen fra klokka 10 til 14 eller 16, så var det jeg som henta dem, lagde mat til dem og hadde tid til å snakke med dem. Jeg ser ei positiv utvikling fra vår generasjon. Mødrene våre var hjemme, fedrene våre var overarbeida. Foreldrene våre deltok aldri på skolearenaen.

Men mye har forandra seg fra den tida. En har blitt vant til høyt profilerte folk med innvandrerbakgrunn som har viktige stillinger. Dess flinkere de er til å ta utdanning, dess flere viktige jobber kommer til å bli besatt av folk med minoritetsbakgrunn.

Hva tenker du om diskusjonen om det såkalte moralpolitiet på Grønland i Oslo?
–Jeg er medlem i en menighet som er veldig for at det skal være dialog, og vi har flere i vårt miljø som ikke en gang bruker hijab. Når vi ikke stiller krav til dem, kan vi heller ikke stille krav til andre. Jeg sier at religion

"Islam har gitt oss mange rettigheter"

er en sak mellom meg og min gud. Jeg kan gjøre hva jeg vil, men jeg kan ikke gå rundt og peke på andre fordi de ikke gjør det.

Aftenposten skriver om at det er for mange moskeer i et lite område. Men det er jo fordi det er store minoritetsgrupper bosatt i det området. Det er fordi politikken er slik at en ikke kan bosette seg hvor som helst i byen. Hadde det vært litt av hvert alle steder, ville det vært mer integrering. Når man samhandler, er det rom for integrering. Det med moralpolitiet synes jeg vi skal stoppe her og nå, sier hun.

Ayesha mener tendenser til moralpoliti har en viss sammenheng med at det er mange somaliere samla, hun har sett eksempel på at somaliske gutter og jenter er med på å moralisere overfor andre, slik som da den ene sønnen hennes fikk en ny gutt i klassen. Han kom fra Somalia, og sa at det var haram i islam å spise med kniv og gaffel, og å sitte ved bord og spise.

– Haram er det som er forbudt, jeg var forundra over disse uttalelsene, men tenkte det måtte være et eksempel på sammenblanding av religion og kultur. I den opprinnelige arabiske kulturen satt folk på golvet og spiste fordi en ikke hadde bord og stoler. Teknologien har utvikla seg, nå har vi bord og stoler, da kan vi sitte og spise. Men at du leser bordbønnen før du begynner å spise, det er fortsatt sentralt, det har ikke noe med teknologi å gjøre.

EN INKLUDERENDE BY

Hva tenker du om Oslo – hva er det beste og hva er det verste?
– Det beste med Oslo er at det er en inkluderende by. Du kan være ei kvinne med niqab, ei som går i bikini, en mullah med skjegg og en helt vanlig nordmann. Uansett er det rom for at du finner din plass i samfunnet. At Oslo er en multikulturell by, merker en når en kommer andre steder i Norge der det ikke er mange utlendinger bortsett fra asylsøkerne. Jeg ser på Oslo som et veldig positivt sted å bo, spesielt indre øst.

Er det mange som flytter til Groruddalen?
– Ja, det er fordi det gir prestisje å ha store boliger, det har blitt mote. En viser at en har råd til å ha større leilighet. Vi var fire barn og to foreldre i en toromsleilighet. Jeg er vokst opp på Grünerløkka, og klarer ikke å flytte til Stovner, Holmlia eller andre steder.

– Jeg kjenner familier som har bodd på steder utenfor Oslo. De er annerledes, på en måte mer norske enn nordmenn, de var ikke vant til å se så mange andre pakistanere, og barna gikk i helt vanlige norske klasser, og de snakka ikke så mye urdu, for det var ikke morsmålsundervisning på skolene.

Men det er det jo ikke her heller lenger?
– Nei, ikke på skolen, og det synes jeg er dumt. Jeg skjønner det kan være vanskelig å ha et tilbud når det er 40 ulike språk. Før var det kanskje tyrkisk, arabisk, urdu og vietnamesisk. På Sagene skole hadde vi morsmålslærer som snakka vårt språk, og tre timer urdu hver uke. Så jeg snakker urdu flytende og skriver urdu. Brødrene mine gikk på Grünerløkka skole, de snakker urdu, men er ikke så veldig lese- og skrivekyndige.

Hva er det dårligste med Oslo?
– Jeg synes nyankomne innvandrere bør bli plassert andre steder. Det er for mange asylsøkere i Oslo. Asylsøkere er annerledes enn minoriteter som har bodd her ei stund. Jeg synes asylsøkere kunne bli plassert litt utenfor storbyen. For å bli integrert må de ha lært norsk kultur og sett hvordan ting er i Norge. Det typisk norske er det ikke lett å bli kjent med i Oslo. Skal de bli integrert, må de oppleve hva det er å være i Norge.

Ayesha argumenterer for at de nyeste landsmennene våre må få bosette seg andre steder, så det ikke blir så sterk konsentrasjon av mennesker med minoritetsbakgrunn på få steder.

– Skole kan lett bli et problem. Hersleb skole er en flott skole med et godt faglig tilbud, men i fjor var det bare tre norske gutter i klassen til sønnen min. Det var totalt to norske jenter og åtte norske gutter som kom fra Grünerløkka til Hersleb, egentlig skal alle fra Grünerløkka skole gå til Hersleb. Men de søker seg til andre skoler, og konsekvensen blir gettodannelser.

"Når man samhandler, er det rom for integrering"

Intervjua av:
ELLEN RØSJØ

FAKTABOKS

Ayesha Iqbal Khan - født i Lahore, Pakistan i 1974. Kom til Norge i 1976. Hun har en bachelorgrad i sosialantropologi, områdekunnskap om Sørøst-Asia og urdu og jobber som kulturkonsulent i bydel Alna.

Ayesha er nestleder i Minhaj kvinneforum, en del av menigheten Idara Minhaj Ul Quran i Oslo. Minhaj konfliktråd fikk OXLO-prisen i 2008. Konfliktrådet har jobba med tiltak for å forebygge tvangsekteskap. OXLO-prisen på kr 50 000 deles ut på FNs toleransedag til en organisasjon, virksomhet eller enkeltperson som har gjort en spesiell innsats i arbeidet med å skape en romslig, inkluderende og åpen by, fri for fordommer og rasisme. Konfliktrådet samarbeider med Røde Kors, Grønland politistasjon, Utlendingsdirektoratet og fengselsvesenet.

Brobygger i et sakte land

Jeg skal ikke bare tilpasse meg til det norske samfunnet for å bli integrert, jeg må også holde på min identitet, og jeg har lyst til å bygge broer mellom somaliere og det norske samfunnet, sier Kadra Noor Ahmed. Hun er leder for Somalisk kvinneforening.

Kadra Noor Ahmed kom til Norge som asylsøker sammen med mannen sin i 1988.

– Jeg har bodd rundt i hele Norge, sier hun, og forteller om Arbeiderbevegelsens folkehøyskole i Ringsaker, tolkekurs i Bodø, og asylmottak i Levanger.

Sia 1994 har hun bodd i Oslo. Der bodde hun først på Grønland, og via helsestasjonen kom hun i kontakt med dem som var i ferd med å starte Primærmedisinsk verksted, et prosjekt i regi av Bydel Gamle Oslo. Hun ble invitert til et møte der det var kvinner fra en rekke andre land, og den internasjonale gruppa for helseopplysning starta i 1995.

– Etter et år fant jeg ut at jeg kunne prøve å samle somaliske kvinner, forteller Kadra.

Hun begynte å jobbe som praktikant på Primærmedisinsk verksted i 1996, men prosjektet ble nedlagt året etter.

– Men vi som hadde møttes i gruppa som jobba med helseopplysning, hadde fortsatt bruk for et sted å møtes. Jeg tok opp det med Bydel Gamle Oslo, og vi fikk avtale om et møtelokale, forteller hun.

I 1997 var tida inne for å lage en egen organisasjon for somaliske kvinner, og 13. juni 1998 ble Somalisk kvinneforening formelt stifta. Kadra hadde kontakta Fakhra Salimi i MiRA-senteret, og hun hjalp til med formelle ting. Kadra har også vært engasjert i prosjekter med å gi somaliere arbeidstrening og lære dem selvhjelpsstrategier.

– Isolasjon er et problem for folk fra vår kultur, vi har aldri vært vant med å bo alene. I Norge blir du plassert i et hus langt på fjellet uten naboer. Eller du har så mye ansvar alene at du må løpe og løpe, til barnehagen, hjem og lage mat, hjelpe med lekser, du løper og løper. I hjemlandet var det mange som støtta deg. Her må du greie alt alene. Mange kvinner får smerter i kroppen, og mange sliter psykisk.

> *"Med Kadra-saken i 2000 ble dørene åpna for å snakke høyt om omskjæring"*

MOT OMSKJÆRING I NORGE

– Mange ønska at vi skulle begynne å arbeide mot omskjæring i Norge den gangen i 1996, men det var vanskelig, det var et tabuemne, selv om det var mange som var klar for å si at det var en skadelig tradisjon. Men med Kadra-saken i 2000 ble dørene åpna for å snakke høyt om at det er en skadelig tradisjon, og det kom en norsk handlingsplan. Jeg er enig med Kadra i det hun sa om at det er en skadelig tradisjon, men jeg er ikke enig i metoden hun brukte. Det har skapt mange problemer for oss. Jeg har måttet forklare mange ganger at det ikke var jeg som stod fram på tv, vi er flere som heter Kadra, sier hun.

Somalisk kvinneforening har laga en kassett som heter "Nå snakker vi sammen", som presenterer jenter og gutter og kvinner og menn som snakker om omskjæring. Filmen ble laga etter en lignende film i Danmark, og ble lansert på Cinemateket, med finansiering fra Justisdepartementet og Extrastiftelsen Helse og rehabilitering. Dette var et samarbeidsprosjekt mellom Oslo kommuneprosjektet, Primærmedisinsk verksted, Likestillingssenteret og Somalisk kvinneforening.

– Jeg tør å si at jeg ble omskåret. I min generasjon var det slik at jeg fikk ikke gå på skolen dersom det ikke ble gjort, forteller hun.

Hva med foreldrene dine, presser de på for at dine barn skal omskjæres?

– Nei. Min mor er død nå. Men jeg husker at svigermoren min spurte om datteren min skulle omskjæres. Jeg var imot det da, selv om jeg ikke var så engasjert som jeg er nå.

Kadra husker at fødeavdelingen på Levanger sykehus hadde problemer når somaliske kvinner skulle føde. De ble sjokkert, de var ikke forberedt på dette.

Hva tenker du om metodene som brukes her for å bekjempe omskjæring, slik noen bydeler har gjort med tvungen helseundersøkelse?

– Jeg tror de bruker noen gode metoder. Dersom det blir gjort med tvang, er det imot FNs barnekonvensjon. Folk trenger informasjon, det er mange som ikke kan lese, og som ikke følger med på radio og tv. Derfor distribuerer vi denne kassetten på alle asylmottak, på somalisk, og teksten blir oversatt til norsk. Den forteller om lover og regler, og både imam, lege og sykepleier forteller at det ikke er bra å gjøre det, og at det er straffbart. Jeg er helt enig i at de som gjør det etter at de er kommet hit, skal straffes.

Men hvordan når dere dem som allerede er her, de får ikke den kassetten som blir spredt til asylmottaka?
– Vi bruker alle anledninger til å spre informasjon, vi jobber både gjennom moskeene og Islamsk råd.

Og hun ser at det skjer forandringer, selv om hun er forberedt på at det tar tid å endre så gamle tradisjoner.

– Når det kommer 60 somaliske menn og hører på når jeg snakker, da blir jeg stolt. Både eldre og yngre menn snakker om den kassetten, og sier at det er ingen grunn til at kvinner skal omskjæres.

FRYKT FOR BARNEVERNET

Er det mange somaliske kvinner som har problemer med barnevernet?
– Det er en del misforståelser, noen har hørt at viss du har vært på besøk, og går på gata med barna dine klokka ti om kvelden, skal barnevernet komme og ta dem fra deg.

– Vi har hatt møter der vi har invitert folk fra barnevernet for å forklare hva de gjør, at de ikke skal ta barna, men at jobben deres er å hjelpe familiene. Vi har hatt prosjekt med åpen barnehage på lørdag og prosjekt for å avlaste mødre som er alene om ansvar for mange barn.

– Det er mange som ikke har familie, eller er enker fordi mannen har blitt drept i krigen.

– De sier til moren at de skal melde henne til barnevernet dersom hun ikke kjøper sånn og sånn som de vil ha. Vi har laga mødregruppe der vi har invitert både barnevern og PP-tjeneste og helsestasjon.

"Jeg må også holde på min identitet, og jeg har lyst til å bygge bro"

– Når jeg hører politikermenn som snakker om hvorfor innvandrere ikke integrerer seg, blir jeg sint. Det er ikke alltid så enkelt å være eneansvarlig for sju, åtte eller ni barn. Disse mødrene sliter, de vil gjerne bli integrert, men da må det komme fra begge sider, da først blir det inkludering.

– Jeg skal ikke bare tilpasse meg til det norske samfunnet for å bli integrert, jeg må også holde på min identitet, og jeg har lyst til å bygge bro. Jeg bor i Norge, og jeg vil gjerne ta til meg det som passer meg, det jeg liker når jeg bor her.

Kadra har også sett eksempel på at store barn misbruker barnevernet som en trussel.

NÅR HJELPEAPPARATET SVIKTER

Hun har også sett skremmende eksempel på at kvinner i svært vanskelige situasjoner ikke har fått den hjelpa de burde få fra det offentlige hjelpeapparatet.

– Det hjelper ikke å gi ei ung kvinne fra den somaliske landsbygda, med fem-seks barn, som nylig har mista mannen sin, plass på hospits og beskjed om at hun må integrere seg, når hun ikke kjenner verken språk eller noen ting. Da nytter det ikke å si at hun må gå på visning og finne leilighet selv, sier Kadra opprørt.

– I ett tilfelle var det snakk om ei bekymringsmelding om ei ung jente, barnevernet trodde hun var schizofren, moren visste verken hva bekymringsmelding eller schizofreni betydde.

– Jeg møtte dem, vi prøvde å megle. I vår kultur tolker vi ikke barnevern slik som de norske. Vi er redd for bekymringsmeldinger. Jeg måtte forklare at denne jenta var veldig syk, hun hadde gjort mange rare ting, kanskje de andre barna trengte hjelp. Moren sa at hun ikke trengte hjelp. Jeg sa at det første de måtte gjøre, var å gi henne en leilighet, hun trenger et sted å bo.

Det endte med at Kadra ble med henne på visning, og snakka med utleieren, og forklarte at hun har fem barn, og hun fikk leie leiligheten.

I 2005 var Kadra med på å arrangere en fredskonferanse i Oslo, finansiert av Røde Kors, Oslo kommune og Utenriksdepartementet, med foredragsholdere fra flere land. Leder for Primærmedisinsk verksted i Mogadishu, som arbeider for kvinner som har mista mann og barn og kvinner som har blitt voldtatt, et prosjekt som får norsk finansiering, skulle delta, men fikk det ikke til.

"Mange kvinner opplever diskriminering på jobben. De får ikke fast jobb"

Har du opplevd diskriminering her i landet?
– Ikke personlig, men mange kvinner opplever det på jobben, de får ikke fast stilling, eller bare deltidsansettelse når de ønsker full jobb. Mange kjenner ikke rettighetene sine, og blir misbrukt. Det blir ikke skrevet kontrakt. Mange jobber som vikar, kanskje i sju-åtte år på usikre vilkår. Det skjer både i barnehager, på sykehjem og i hjemmetjeneste. Nå anbefaler jeg dem å fagorganisere seg, sier hun.

Du sa du ikke har opplevd diskriminering, men det er vel mange fordommer mot somaliere, har du vært utsatt for det?
– Noen er positive, noen er negative, vi har alt. Media har bidratt til å skape et negativt bilde av somaliere i Norge. Når vi gjør gode ting, kommer de ikke. Men når de ser at en mann har drept kona, vil de lage oppslag og selge mange aviser.

– Jeg forstår at det er mange som blir umotiverte, særlig ungdommer. Derfor lager vi aktiviseringsprosjektet, nå er det fjerde året. Vi lager seminar der vi snakker mye om hvordan diskriminering foregår på arbeidsplassene og når de søker jobb. Jeg husker ei jente som bytta navn. Det var en jobb som hadde stått på internett i flere måneder. Hun hadde søkt med sitt eget navn og fått avslag. Så bytta hun navn, og fikk jobben.

Kadra har også vært med i Brobyggerprosjektet, med Oslo fengsel og Oslo-politiet, for flere år sia. Der jobba de med enslige mindreårige asylsøkere fra Somalia som kom borti kriminalitet og solgte hasj.

– Vi var tre, to fra Pakistan, og jeg, som gikk på besøk til disse guttene som satt i fengsel. Jeg anbefalte at en skulle finne noen som kunne ta ansvar for dem som i en familie. De ville ikke tilbake til det kriminelle miljøet.

KVINNEORGANISERING OG LIKESTILLING

Har du møtt motstand fra andre, etnisk norske organisasjoner når du har arbeidet med Somalisk kvinneorganisasjon?

– Nei, vi er med i FOKUS, den største paraplyorganisasjonen, og ble akseptert som medlem der for fem år sia. Andre kvinneorganisasjoner, blant andre Oslo Sanitetsforening, har støtta våre prosjekter.

> *"Hijab er knytta til religion, men hvordan det skal praktiseres, er opp til hver enkelt"*

Hva synes du om likestillingsarbeidet i Norge?

– Norge er bedre enn mange andre land, europeiske land eller Nord-Amerika. Når jeg hører hvordan det er, særlig i USA, for kvinner som har lyst til å jobbe, da skjønner jeg at vi er heldige her i landet, at vi kan få både to og tre og fire barn og få lønn og kan gå tilbake på jobben. Det har de ikke i mange andre land. Det er likestilling, selv om Norge også sliter med mange ting, sier Kadra.

Hva med somaliske menn og pappapermisjon, er de villige til å ta sin del?

– Altfor lite. De begynner å gjøre det nå, det begynner å endre seg, jeg tror jeg har hørt om to eller tre. Da jeg fikk mine barn, var jeg alene om å ta permisjon. Men skal de begynne med pappapermisjon, må de først være med og dele oppgaver hjemme. Innvandrerkvinner er ofte de som jobber mest. Det er mange kvinner som ikke har utdanning, men som er veldig flinke. Jeg blir imponert over å se hvordan de greier å passe åtte-ni barn, og noen jobber, og noen begynner på skole med alle de barna.

Hvordan skal de få lært sønnene sine at de må ta mer ansvar hjemme da?

– Det er tida som skal lære dem. Selv om de ikke er oppvokst med at far eller bror tok den rollen, er det annerledes når de vokser opp her. Men noen i min kultur har kompleks, de er menn. Vi prøver å jobbe med dette. Jeg har jobba ved noen institusjoner der det bodde somaliske gutter, de sa til støttekontakten eller saksbehandleren som hadde med dem å gjøre "jeg er mann, jeg må være foran, dere må være bak meg". Hjemme krever jeg av sønnen min at han må rydde etter seg og sette på oppvaskmaskinen. Og han må ta ansvar for den minste som er ti år.

Når Kadra er ute og reiser, er det mannen som har ansvar for å lage mat.

– Men når jeg er hjemme, har jeg ansvaret. Nå er barna så store at de klarer seg selv, sier hun.

HIJAB EN FRIVILLIG SAK

Hva med den debatten som har gått om hijab og niqab, om noe av det skal forbys, har det med likestilling å gjøre?

– Hijab er knytta til religion, men hvordan det skal praktiseres, er opp til hver enkelt. Jeg er imot å presse barn som er for små til å velge, til å gå med hijab. Før var det ingen som leste Koranen, selv om de var muslimer.

– Nå fins den på alle språk, folk leser på internett, og noen bestemmer seg for å ta det valget å gå med hijab. Den eldste datteren min bruker ikke, men hun som er 16 år, hun går med hijab. Hun bestemte seg for det da hun var åtte år. Jeg fikk spørsmål fra læreren hennes om det var jeg som hadde bestemt det, men jeg sa at det har hun bestemt selv.

Så det er ikke Koranen som påbyr å bruke hijab?

– Det er mange ting man må respektere. Jeg må respektere enten du er lesbisk eller homo, det er opp til deg, men Gud skal bedømme. Jeg skal oppdra barna mine, og jeg vil at de skal lære å kjenne min identitet, men barna nå er annerledes enn jeg var. De vet at de er fra Somalia, men de vil ikke reise tilbake for å bo der. Jeg har reist med dem to ganger da de var små, sist i 2001. Det er bra at man har sin identitet, men når jeg hører politikere snakker om hodeplagget, blir jeg opprørt.

Kadra synes hun ser noen underlige paradoks i norsk tenkemåte.

– Dere sier at homofile og lesbiske skal få lov til å gifte seg i kirka, men hvorfor skal ikke jeg få lov til å kle meg slik jeg vil, viss jeg ikke gjør andre vondt? Jeg liker ikke dem som fordømmer andre. Det står i Koranen at en kvinne skal dekke seg til, men det er Gud og du som skal prate om hva du har gjort i livet ditt.

BARNEOPPDRAGELSE

Hva diskuterer dere i Somalisk kvinneforening?

– Vi diskuterer mye, blant annet snakker vi mye om barneoppdragelse. Mange av oss har vokst opp med at barna bare skal være stille når voksne snakker. Jeg mener det har vært dumt, og anbefaler at vi prioriterer barna, og hører hva de tenker og mener. Sønnen min han sier ofte "mamma, ikke avbryt meg, først må jeg bli ferdig".

> *"Hvorfor skal ikke jeg få lov til å kle meg slik jeg vil, viss jeg ikke gjør andre vondt?"*

Kadra har jobba med konflikt mellom generasjoner, for eksempel ungdom som barnevernet har overtatt omsorgen for. Barna må ha dialog, jeg sier til foreldrene at det er bra de gir barna tillit. Hun er opptatt av at de som bor her, ikke bare må ta vare på sin egen kultur, de må også være åpne for det som er nytt. Du må blande litt. I min kultur er det mange som ikke liker idrett. Men datteren min, hun er veldig ivrig. Hun ble sett på turneringer på lørdag og søndag, og ble borte fra korangruppa. Da læreren spurte, sa jeg at jeg hjelper henne hjemme. Hun respekterer meg, og jeg må respektere henne. Koranlæreren respekterte meg, og mine forslag. Jeg sa at viss jeg bare sier nei, nei, nei, da blir det kræsj.

Kadra understreker at hun anbefaler kvinnene å lære norsk.

– Det er veldig viktig, og det er det vi har jobba mest med. Det er viktig for å kunne snakke med lærerne på skolen, og for å kunne snakke med foreldrene til barnas venner.

Kadra har også vært med på å motivere innvandrere til å bruke stemmeretten.

– Vi har samla både arabiske og pakistanske kvinner og snakka med dem før valget. Vi har sagt at vi ikke ville fortelle dem hvem de skulle stemme på, men at det var viktig at de brukte stemmeretten. Vi forklarte også at når de blå fikk makta i bystyret, var det en del ting innafor helse- og sosialtjenestene som ble kutta ut.

INTEGRERING

Mange legger merke til at det er mange somaliske menn som samles på kafeer, for eksempel på Grønland, er det menn som ikke jobber?

– Mange av dem har jobb, kjører drosje, kjører buss. Men det er også viktig å sam-

les for å få og spre informasjon. Noen har sett på internett hva som skjer i Mogadishu, hva som skjer i Somaliland. Å møtes for å utveksle informasjon har også med kultur å gjøre. Det er noen som ikke greier å jobbe, noen er syke, men de kommer til Grønland for å få informasjon.

Hva ser du av forskjeller for asylsøkere og innvandrere fra den gangen du kom til Norge?
– Jeg har tro på at det offentlige introduksjonsprogrammet skal gjøre det lettere for nye asylsøkere. Når de får tiltak med kombinasjon av teori og praksis med en gang de får oppholdstillatelse, er det lettere å komme i gang. Sånt fantes ikke da jeg kom. Det var noen som klarte seg, men det er også noen av dem som kom for over tjue år sia som ikke kan snakke norsk. De klarte ikke å banke på alle dørene og finne ut av det byråkratiske systemet. Dette har blitt bedre nå.

"Pressa må ta noe av ansvaret for at fordommer mot innvandrere blir opprettholdt"

Men hun ser også at en del kvinner ikke jobber, og at det henger sammen med at de er skeptiske til å sende barna i barnehage.

– Jeg anbefaler dem å søke jobb i barnehage, de kan lære språk mens de kommuniserer med barna. Jeg ser også en del kvinner som har lyst til å lære etter at barna har blitt store, sier hun.

Kadra synes pressa må ta noe av ansvaret for at fordommer mot innvandrere blir opprettholdt. Når vi gjør positive ting, får vi lite dekning i pressa. Men når det skjer drap, ringer journalistene til meg. Det er også mange norske kvinner som blir drept av kjæresten, men den statistikken kommer ikke i avisene. Men når en somalisk mann har drept kona si, da er det æresdrap. Dette blir ekstra vondt for den familien som rammes. De mister datteren sin, og samtidig skal hele samfunnet de kommer fra, straffes. Dere ser ikke dette, men vi innvandrere merker det.

– Norge er et sakte land, sier Kadra.

Hva mener du med det?
– Lukkede mennesker, men jeg håper de åpner seg, sier hun.

Intervjua av:
ELLEN RØSJØ
SADIA HUSSAIN

FAKTABOKS

Kadra Noor Ahmed, født i Hargeisa, Somalia, i 1969. Kom til Norge som asylsøker i 1988. Hun hadde utdanning innen handel og kontor fra Somalia og jobber som konsulent i Kirkens bymisjon. Kadra har vært bydelsutvalgsrepresentant for AP i bydel Søndre Nordstrand i perioden 2007-2011.

Leder for Somalisk kvinneforening. Organisasjonen ble stifta 13. juni 1997.

"Love is an action, never simply a feeling"

bell hooks

MiRA

– Ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn

MiRA – Ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn er en landsdekkende frivillig organisasjon som har 22 års erfaring med spørsmål knyttet til likestilling og rettighetene til minoritetskvinner og unge jenter i Norge. MiRA-senteret ønsker at minoritetskvinner, på egne premisser, skal synliggjøres i samfunnet som individer med mangfoldig bakgrunn, erfaringer, ressurser og ideer.
For å oppnå målet om et vellykket integrert og mangfoldig samfunn kreves aktiv samhandling mellom myndighetene, majoritetsbefolkningen og minoritetene. MiRA-senterets mål er et gjensidig samarbeid mellom majoritets- og minoritetssamfunnet for å løse eventuelle problemer som oppstår, og gi kvinner og unge jenter med minoritetsbakgrunn styrke til å delta i samfunnsdebatten. Slik sett fungerer senteret som en brobygger mellom minoritets- og majoritetssamfunnet.

MiRA-senteret tilbyr blant annet:

- Krisehjelp og rådgivning, juridisk bistand
- Individuelle støttesamtaler og samtalegrupper
- Kurs og fritidsaktiviteter
- Informasjons- og bevisstgjøringstiltak
- Nettverksarbeid/debattforum/ et møtested
- Åpent hus hver onsdag mellom kl. 15.00 – 19.00

For å motvirke isolasjon av minoritetskvinner skaper MiRA-senteret arenaer for samtaler og samhandling. Les mer om MiRA-senteret på: www.mirasenteret.no eller ring: 22 11 69 20

Kan noen finne oss her om 100 år?

Skolejenter på teaterforestilling med Nordic Black Theatre i Oslo byarkiv. Foto: E. Røsjø, Oslo byarkiv.

Oslo byarkiv

– Oslos multikulturelle arkiver og dokumentasjonsaktivitet

Hver femte osloborger har minoritetsbakgrunn. Men i Oslo byarkiv var dette ikke særlig synlig i arkivene våre. Vi ville gjøre noe med det – for: Alle har rett til å bli del av den kollektive hukommelsen som et byarkiv er. Vi trengte minoritetsbefolkningens egne stemmer for å bli en rikere og mer flerstemt hukommelse. Minoritetene skal også finne noe de kan identifisere seg med hos oss og få overbrakt perspektiver de ikke kjenner om tidligere generasjoner. Oslo byarkiv arbeidet derfor over en treårsperiode med prosjektet "Oslos multikulturelle arkiver" (fra 2004) som fokuserte på å få samlet inn arkiver etter innvandrerorganisasjoner, hovedsakelig organisasjoner som ble etablert i Oslo fra 1970-tallet.

Prosjektet har resultert i et hefte og utstillingen Spor etter oss som sto på Internasjonalt kultursenter og museum (IKM) våren 2007– se http://www.byarkivet.oslo.kommune.no/multikulturelle_arkiver/. Vi hadde i forbindelse med utstillingen også en konsert med Kristin Asbjørnsen der vi sammen med MiRA-senteret løftet fram arven fra Ruth Reese.

Vi har ønsket å følge opp de gode tilbakemeldingene vi har fått på prosjektet, ved bl.a. å få fram en kvinne-vinkel i større grad, som i dette prosjektet med MiRA-senteret der vi har redigert kortversjoner av åtte intervjuer med minoritetskvinner som er aktive organisasjonsmennesker.

Når vi ser at det bevarte arkivmaterialet i våre institusjoner er mangelfullt, kan det være nødvendig å supplere arkivmaterialet med annen dokumentasjon, som intervjuer, foto- og videodokumentasjon. Det kan utføres av flere, men arkivinstitusjoner bør føle et ansvar for at initiativ blir tatt og gir resultater som så kan sikres trygg oppbevaring. Betydningen av å skape eller sørge for at annen type dokumentasjon skapes når kvaliteten på arkivene er dårlig, er påpekt av den amerikanske arkivaren Helen Samuels. Hun framholder også at vi må drive arkivforskning så vi kan lage sammenhengende dokumentasjonsplaner. Bare på dette viset kan vi få arkiver som inneholder flere spor av menneskers egne blikk og stemmer og en mer helhetlig samfunnsdokumentasjon.

OSLO BYARKIV

Besøksadresse:
Maridalsveien 3, Oslo

Postadresse:
Kulturetaten, Byarkivet
Postboks 1453 Vika
0116 Oslo

www.byarkivet.oslo.kommune.no
www.facebook.com/pages/Oslo-byarkiv
www.youtube.com/oslobyarkiv

MiRA

Ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn

Besøksadresse:
Storgata 38, Oslo
Tlf: 22 11 69 20

E-post: post@mirasenteret.no
www.mirasenteret.no

www.facebook.com/mira.senteret
https://twitter.com/#!/MiraSenteret